

המציפה

עיתון שבועי

לכל עיני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עיני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר ההתימה על המצפה

כאוסטריא אונגרי: לשנה 7.— בתרים, חצי שנה 3.50, לרבע 1.75.

כאשכנז: לשנה 8.— בתרים, ביתר הארצות: לשנה 9 בתרים — 9.50 פראנק.

"המת המצפה" נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדולה משהיה ומכיל הסר ספרותי יותר מאשר עד כה. אין הנהגה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח.

בדכת מוט 60 גלר. הודעת אירוסין כתר זו או זו בראש הגליון שני בתרים המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי גם שם מקום בית הראוי הקודם.

קאנטא שלפאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה „HAMICPE“ Kraków, (בחוק לארץ להוסיף: Oesterreich) בע"פ: רחוב סעבאסטיאנא 32

Kraków, 23 Września 1910.

גליון לו.

קראקא, י"ט אלול פ' תנא התר"ע.

לא הועילו לאדוני וויין הכריחה מבית המשפט והאמתות להשתמט מן הפרסום. להראבא מעליכם ומאשימם עשו כל רצונה, לסתום את פיו את שניידר פותק השפתים עשו לאורה נכבד בעיר ובלבד שלא יגלו סודות ולא יביאו מעשיהם בפלילים. והנה קפץ אחר מחבריהם והעלה בעל כרחם את חלאתם אל בית-הדין. איזה בעיני הדין, שלא זכה למשרה שקוה לה ציפיה, הגיד באספה, כי ביעלוהלאוועק השתמש במשרותיו למלא כיסיו. אותה אדם פשוט, לא יכלו עוד אדירי וויין לבוף לחזור מדרכיו, כי אין להם שום תקיפות עליו ועל אפם ועל חמתם היה ביעלוהלאוועק אנוס להזמינו לדין והראבא עצמו שעמלו כמה חדשים לסתום את פיו עומד לצערם ומעיד בגזירת ביה"ד את כל מה שהוא יודע. ותחלת המשפט חזקה כבר כל מה שידענו מן הפוליטיקן הזה. כישואלים אותו מדוע מסר עסקי העיר בשחד לפלוני ולפלוגי, הוא עונה: "הרי לא נמסר את עסקי העיר לאנשי מפלגות אחרות או חיללה ליהודים", ובהו הותר הכל. שיבת הנצרים-סוציאליים נגלתה וכל מה שחשדו בהם מתברר לפני השופטים. את האמת נדע בקרוב, אך אחת אנו יודעים כבר היום: עוד הפעם יורד אהר אל תהום נשיה, אל העפר, אשר לקחהו לואיגר משם, לבלי ישוב עוד, ביעלו העלה, היה, אשר שם את נפשו כנפש הגדולים אשר בארץ החיים, להתענג בעסיס, באוטו, במליצות צרפתיות ובפילגשים יקרות, ישוב אל האפס כמו שהיה. ואנחנו אין לנו אלא לענות: בן יאבדו!

ביעלוהלאוועק לאנשיו עסקי הספקה להנהגת העיר והמדינה בכח משרותיו והשפעתו ובעד מרחתו לקח שחד בתבנית מודעות בעתונו במחיר (רב). כל מה שראינו ושמענו עד כה מהמשפט הזה גותן לנו צורה נפלאה מראשי החבריה היפה הייא, לדעת כיצד הגיעו לגדולה ולרכוש. ננוח ישרק זה הוא האמת מה שביעלוהלאוועק אומר על עצמו ולא מה שהצד שבנגדו אומר עליו; זה מספיק להדיחהו ולהרפו ממצבו, והוא אינו יחיד במעשיו במפלגתו.

ביעלוהלאוועק הוא אחר האנשים שנבראו מן הרקק של חזיות הפרורים לכבוד שמו של ראש האזורים, להמציא לו "אנשים מן העם" שירוצו אחריו. יחד עם שומר הסף בכית מועצת העיר, הדומה לו בצלם דמות תבניתו, היה נכון תמיד להגן על לואיגר מאחוריו ולואיגר רחש לו תודה והרים את החנוני הדל למעלה למעלה עד שבמעט אין למעלה ממנו. פתאם נעשה גם מלוטר והתימר בפסוקים מספרי הקלסיקים ומשפת צרפת, שהיה רגיל להזכיר במדברותיו ונשלח מטעם ראש האזורים בתור בא-כחו אל הקונגרס של הסופרים והעתונאים, וערכוביא באה במחות האנשים ואמרנו כי בוויין רק זה יעלה לגדולה, החובט באגרופו על השלחן והיורק בפני הכמים ג' פעמים בשבוע. ולואיגר שמח וצהל בראותו, שהאיש הזה, שנברא להיות קפרל בצבא וחנוני בעיר, עולה ומתעלה על כל המתהללים בחכמתם למורת רוחם. איזה זמן חכה כבר לתאר יועץ-סתה, אבל מיד הביה, כי דחוהו ברגע ישגסות והעריצות ונהימת השכור אינן מספיקות לכדן לכל מלאכה.

משה שטיללמאן מאורשים כאלול תר"ע

יאסלא

הננו מכרכים במז"ט את רענו מנוער מר ליבוש בין מאילאווישע לאורסו את מ' בילצ'א אלממאנז מהאראסטקוב. מז"ט גם להוריו.

יצחק גאלדשטיין, מיכל פאלאק, יוסף אייכין אילאווישע.

מן האפס אל האפס.

אין כל חדש, בדיני נפשות של ימי הבינים העמידו את החומא בטרם הומת אל עמוד הקלון. ביעלוהלאוועק, אכיר הנצרים-סוציאליים, נדון עתה בוויין דין קשה כזה עם כל ענוויו וסנופיו. בימים האחרונים נכה לבו מאד, בכתוב: "לפני שבר גאון", עתה משיבים אל חיקו כל אשר אשם וכגד וגול בכל ישנות, גדולתו וכל אשר העוה לאנשים, שלא היו כפי רוחו. עתה מפשפשים במעשיו היטב, באבוקה מאירים על חיו הפרטיים, כל רוי כתי-המרוה, שבלה שם את לילותיה נסחבים אל היכל המשפט לעיני כל, לשחוק ולקלסה נעשה השחוק והמקלס לאיד היהודים בטרם ירצו עליו משפטו להמיתו בשכחה. כי זה ברור: מבית-הדין ישוב אל ביתו כאיש אובר, כבר היום לפני גמר-הדין שוחקים על הצטרקות האיש הזה, שהיה תמיד בעל-דין קשה כל כך, על אופן הסירו מעליו את העוונות, שטפלו עליו, לועגים לעדותם של מרעיו מכתו המרזה, שתמכוהו במודעות בעתונו (כידוע המציא

א. ב. ווערנער.

יהודא, המציון דרכך?
 יוסי, בן אחי!
 יהודא, ואנה פניך מועדות,
 יוסי, אין מגמה לנדה.
 יהודא באר דכריך ונדעך!
 יוסי, פליט אנכי,
 יהודא ושמעון (מתפלצים ונסוגים אחר)
 "פליט" תאמר!
 יוסי, בן פליט אנכי — וטוב היה לי לוא
 מתי בחרב.
 יהודא, (תופשו כחוהו וצועק) מה נחיתה
 בציון! ספר! (בקול) ספר, כי...
 יוסי, (מתמוגג בדמעות) נפול נפלה ירושלים!
 (יהודא ושמעון נופלים איש בזרועות אחיו).
 יהודא ושמעון (גונחים מרה) ירושלים,
 ירושלים!
 יוסי, מקדשנו חרב, עמנו הלך בגולה, צבאנו הה!
 יהודא, (מתנער, פורש ידיו וזועק) מקדשנו!
 גבורינו! עמנו!... (דומיה, שולף סבין מתחת למדיו)
 שמעון אחי אמותה הפעם, אמותה, מחיי מרים כאלה
 טוב המותה.
 ישמעון, (תופשו ביד) צדקת אמנם אחי,
 אכן הרף מעט!
 יהודא, (מביט בפניו) הלא הנך מוג-לב,
 ידירי! האם יראת את המות יותר מחיים נוראים כאלה?

שמעון, השקט רוהך, אחי! שור, שמה הררי
 יהודה נושאים שלום לנו, שא הר חרמון ירמוז לנו
 חלקות, הרי ישראל, הבט הבט, איך הם מתנשאים
 לקראתנו! הבה אחי, נשתחוה להם! (משתחווים).
 יהודא, (לוחש) שלום שלום לכם הררי
 חמתי! שלום שלום לכם הירדן והלבנון! עוד יום,
 רק יום אחר ונשכב בחיקכם, נלחך עפרכם! (דומיה).
 ישמעון, (קם מהשתחוות) הוואה אתה יהודא?
 הלא שם ממעלה הסלע יורד מי לקראתנו.
 יהודא, לו היה בן עמנו! (מביטים, דומיה).
 ישמעון, באיש יהודי מראהו.
 יהודא, לא, כשודד ערבי אראהו.
 ישמעון, הבה נדרוך קשתנו (דורכים, קולעים
 המטרה ושוחים).
 קול מרחוק, אל תפגעו בי, אחים! אל לבני
 חיל להתקומם על גבר חלש כלתי מזוין!
 יהודא, (ברגש) קול אחינו הוא אל לנו איפא
 לירוא מפניו! (מניחים קשתותיהם).
 ישמעון, (צועק) קרב הנה גבור חיל והגד
 לאחך חדשות מארץ אבות! (יוסי נראה בראש פדוע
 וכנדרו קרועים וספר תורה מחותלה במלית בחיקו).
 יוסי, (עומד מרחוק, כוחן פניהם ובורע) שלום,
 אחי!
 יהודא ושמעון, ישרים שלום אחינו בשרנו,
 גש הלום, אל תפחה, ושמעון דכריך. (מתקרב, דומיה).

פיליטון

שמועת החרבן.
 (פתחה)
 סאת י. יאמפולסקי.

שני סוהרים צעירים, שמעון ויהודה, נוסעים
 לדרכם ירושלים דרך מדבר ערב, לרגלם
 הולכים גסלים ואחונות טעונים סוהרה על יר
 עבדיהם.)

יהודא, השמש כוער באש ממעל, החול צורב
 כרגלנו מתחת, ומה רבה עוד הדרך לפנינו! נפשי,
 הנה תחרה, תרגו, אין מעצור לגעגעי לבני, פחד נורא
 יתקפני רגע רגע, יראתי, יראתי! יראתי לארצנו, לבני
 נוקפי לציון, אויה לי לא ידעתי נפשי!
 ישמעון, מה זה היה לך, יהודא, כי ככה תחרד
 ותחרדיני גם אני? הן כמוך כמוני לבני ונפשי נתונים
 לארץ אבות ועמנו ובכל זאת...
 יהודא, הנה, ידירי הנח! זה כשתי שנים
 מאז סובכים אנחנו בארצות שבנינו, רכלנו בערי ככל,
 סחרנו במצרים, נסענו צור ומדין, עשינו עשה אך
 מאז כאתנו השמועה, כי בא הצר בנבולנו קצתי כעשרי,
 מאסתי בכספי, הא לך כל הוני והזכי בעד מלה אחת
 לישלום ציון.

על המצפה

חצפת מתבוללים.

חצפת אדירי המתבוללים עוברת כל גבול ומביאה את סבלנות היהודי הנאמן לירי התפקעות. פושעי ישראל התלויים במדה לא מעטה בעזרתנו ואשר אם נהדל מתמוך בידם, ישמט הקרקע מתחת רגליהם וירדו לשחת, טעוים לפנוע ברגשותינו והם מחזיקים אותנו כאוילים בוערים, שלא נרגיש בהרפתנה ולא נתבע עלבוננו ונהיה אסקופה נדרסת תחת רגלי זרים. חצפה מבישה בזאת הרשתה לעצמה ה"צייט" הווינית, שעורכיה הנם, כידוע, יהודים מתבוללים, כאחד מגליונותיה דאהרונים, ברוח אנטישמית גמורה היא מעפרת בעפרי על עמנו ודתנו, והיא מראה לדעת, כי אמנם צדקה הנן פ. פ. בהחשד, ישמתה עליה לפני שנים אחדות, כי היא עומדת תחת השפעת הנצרים-סוציאליים ובתבת כרוחם. את העוכרה המעציבה כדבר החורים היהודים אצל סטרי, שנענשו — כפי שהודיעו העתונים — למאמר בגלל הצילם את בתם מאברון מוחלם לעמה ולאלמיה, שזהו חזון גלותי המכאיב את היהודי עד בדוכה של נפשו, מספרת ה"צייט" מנין שמחה לאיד החורים האמללים ובאירוניה "בגלל היהודי דתית התעו החורים את בתם מבית בעלה", כמה שאמ-נפיש ושנאה עמוקה לעמנו לדתנו ולכל קנינינו הרחוקים, שופכים האחים הנפשעים במלים המעטות הללו! את הפצנו לשמור בנותינו משמה, את מאוננו להתחתן בגוים ולהטמע בקרבם, הם מבנים תרמית ואולת דתית! כלום יש בטול של תעוב לגבי עמנו ודתנו יותר מזה? ולא רק במלים האלה, אלא גם בכל הרצאת אותו המאורע מרחפת רוח שנאה גלויה לישראל, לעתוני צוררינו, המנאצים אותנו יום יום, אולי אפשר עוד לסלוח כמדה ידועה, אבל ה"צייט" הלא היא עתון המתכלכל בכסף חותמים יהודים מבל ישרות העם, ושגם עורכיה הם יהודים, ואם גם היא תעזי לעולל בעפרי קרננו, אם גם היא תלעג למסת חורים יהודים, ישנולים בתם, טהוקם ועוד מורידים אותם אל הכור, ותהרפנו כפומבי בשם משמרים חשוכים על סרובנו למחות כל זכר לעמנו, הרי זאת חוצפה אנטישמית גרועה, הרי זאת עזות של מתבוללים בזויים נושאי כליהם של צוררינו בוויין, שבישביל להשפילנו לא יבושו לכנות אולת דתית בקלות ראש כל כך את הפין שמירת קיום העם וקניניה, דבר שכל עם נלחם עליו תדיר, בהרף-נפש מהכחינה הדתית והלאומית. אם אך לא נפגם בנו עוד רגש הכבוד האנושי ככלב המתבוללים הפושעים הללו, לא נוכל לעבור על העוכרה הזאת בשויון-נפש. הכנספנו הדל

נתמוך ביד עתון העומד על בסיס אנטישמי ומתחם אלינו בשנאה גלויה? הלאה העתונים הצוררים אותנו! אם נזקקים אנחנו לעתונים אישכנזים, הרי ישנם עתונים אחרים, המתחיים אלינו ביתר חבה, אבל אל נא נפגם את שונאינו!

עצת המניסטר.

בהיות המניסטר למשפטים האונגרי ד"ר פראנץ סיקלי בעיר דאָרדו והרב אביד ר' יוסף גיימאן של קהלת השלום (סטאמוס-קבו) בקיש ממנו להמליץ על היהודים, שתקיים הממשלה בהם את חוק שווי-הזכויות במה שאנו מוכנו, ענה המניסטר, כי כבר בקישו על זאת יהודים מצוינים ולא השיגו מאומה, יען אין שלום בין היהודים עצמם. "לכן אינכם — הוסיף המניסטר — עשו שלום ביניכם, סדרו את הדבר בינכם לבין עצמכם ובאו אלינו בדבר נגמרה או נבונה הממשלה לעשות לא רק צעד אחד, כי-אם גם שני צעדים למותכם. האמנם אין טוב לכם לעשות שלום ביניכם ולאחזק את הקרעים? הרב שאל עוד: ומה נעשה אנחנו אנשי השלום, למה נסבול עון אחרים, שאינם רוצים בשלום?" גם אנחנו איננו יכולים לעשות מאומה! ענה המניסטר. עצת הממשלה האונגרית לעשות שלום לא בפעם הראשונה נשמעה. והנה כמה פעמים נתנה אגודת הקהלות של הנאורים ידם לשלום ולא התנו שום תנאי, כי-אם בקישו, שהחרדים יפרשו תנאיהם. הם רוצים בשלום בכל אופן, אבל החרדים אומרים אזניהם ודוחים אותם בשתי ידים, ולדחיה הזאת אין שום סבה מצד הדת, על רבני החרדים לזכור את כל מאמרי חז"ל, שהזהירו על השלום והזהירו שלא לדחות פושעי ישראל בשתי ידים. "רבי אומר גדול השלום, שאפילו עוכדים אלילים ושלום ביניהם, כביכול אינו יכול לשלוט בהם, ישנאמר הכור עצבים אפרים הנח לו, אבל משנהלקו מהו אומר חלק לכם עתה אישמו, הא גדול השלום ושנאה המחלקת." (ב"ר פ' ל"ח). כל הצרות והתלאות, שבאו על עמנו האמלל זה אלפים שנה, סבתן היא הדחיה בשתי ידים, ישרו את פושעי ישראל בשתי ידים, אבל מיום שגבר בישראל כל מנהג רע על כל יסודות התורה אין תקומה לישראל, רבני אונגרי, לפי שתפשו פעם בטעות במנהג הפרוד, אף אם תבא תורת משה רב אשי ותצעק לפניהם בתהוננים: נסכלתם, שובו מדרככם הרעה, לא ישובו, כי המנהג עדיף מכל התורה, ומה הועילו חרדי אונגרי כפרודם? הבאתם כקהלות החרדים אין הדור החדש פורק עול תורה? האין רוב היהודים החרדים הורדים מן הערים הקטנות לעיר הממלכה נספחים אל קהלת הנאורים? האמנם מקרי השמד כאונגרי הנפרדה מעמים מאשר באוסטריא השלמה? אין חרדי אונגרי

יכולים להראות על שום תועלת, שיצאה מן הפרוד. אבל התקלות רבות מאד, ודוקא בגלל הפרוד ירבו מקרי השמד באונגרי. היהודים הנאורים לפי שנדחו מתוך הקהל הם רואים את עצמם באברים מדלדלים, שסופם להטמע. כפולן, לפי שהיהדות לא נקרעה, אין פושעי ישראל ממירים דתם. מקרה ישמד במשפחה שלמה אינו מצוי פה, ואף את השבת אינם טעוים להלל פה בפרוסיה, שלא להכעיס את עדיהם.

בתוך מאהבינו.

איך נוכל לצפות לישועה מידי זרים הורתנו הסופרת הפולנית איזא מושיצ'נסקא, בגלל האנקמה הגליצית ע"ד הדלות היהודית היתה גם היא את דעתה בעתון פולני, היא גודעת כבעלת יושר וצדק ומתקדמת. היא כותבת כי סבת העניות היהודית כפולן היא משלה ידם, כי אין היהודים יוצרי שוה כסף (פרודונגיסים), הם רק מתוכים, מטפלים במעשי ידי אחרים, להביאם את הצריך להם. כל זמן שהיו יושבי פולן במדרגה נמוכה בתרבות היו צריכים למתוכים היהודים. אבל ככל אשר תתפתח הארץ והאברים יקנו דעת יהיו היהודים יתרים בארץ ויאבדו לחמם. לכן אין תקנה ליהודים רק שיבקשו להם נדיכיהם מקומות אחרים, שיש עוד צורך בהם, כי בפולן ימונו ברעב וגורלם יגרע משנה לישנה, ברוסיה הפנימית יש עוד מקום להם, שם האברים נבערים מדעת ומצאו הפין בהם ובעיקר, שאם יתפרזו ברוסיה הגדולה, שאין שם עוד קבוצים גדולים של יהודים, ימטעו ברוסים ויהדלו מהיות, זאת היתה תורת הלברליזמוס הפולני. אין תקנה ליהודים רק להאבידם ולמחות זכרם, דברי שטנה עלינו כתב גם הסופר הלברלי הפולני ניעמיובסקי, לפי דעתו צריכים להחרים את היהודים ולהבדילם, ועוד ישנם יהודים, המקבלים את העצה הזאת בתורה ועוזרים להוציאה אל הפעל, תחת לבקש עצה לחרים את המצב הכלכלי של היהודים, להרבות בהם את המעמד החי מיגיע כפיו — וישנו מעמד כזה בתוכנו, אע"פ שירידינו חורים עוצמים עיניהם לבלתי ראותו — הם מודים, כי אמנם כל היהודים חיים מיגיע זרים ואין להם תקנה אלא המטיעה הגמורה, ודברי מושיצ'נסקא עשו פעולתם ולא בתוכנו, כי-אם בתוך הרוסים. עתוני הרוסים מצאו בה תנאי המטייע ותראו כמצפיהם: התראו כי אין אנו רשעים כסגרנו גבולינו בעד היהודים, אובלי שאר העם ופושטי עורם, הלא כן מעירה ירדת היהודים, הודעתם היטב ואיך תדרשו ממנו, כי אנו נקלמם, יהויקו להם הפולנים את יהודיהם, אין לנו הפין בהם. זאת היא עזרת ידידינו, משגב פושעי ישראל!

פיריטון קטן.

מה אנו?

עוסק אני עתה בחקירה, לדעת מה אנו, בית-הדין הגדול בוויין פסק זה כמה פעמים, כי אין אנו עם, וכן פסק בהודמניות שינות, כי לישוננו אינה לשון זבן הכריע גם נציב מדינת גליציה, מטשלת קנדה פסקה, כי אין אנו אירפיים, ראש הכמ' ישראל בצרפת שלמה ריינאך העלה בחקירתה, כי אין אנו לאום, ואין לנו דת; כמל איפא גם הכלל, שנתחדש בבית דינם של הכמי ישראל בדור הקודם, כי אגודת בעלי דת אנהנו, הבארון קוטישערא נציב מדינת בוסניא כתב ספר מדעי על-אדות יהודי פולן והעלה בחקירתה, כי אנהנו היהודים ברוסיה ופולן איננו מורע ישראל וכן פסקו חוקרים אחרים על-פי מדידת הקדקד, באיוו קלוזים בערים קטנות נגמרו להלכה ולמעשה, כי אין אנו — כלומר אלה שאינם נוסעים לצדיק פלוני ואלה שאינם מחזיקים במנהג פלוני ואלה הקוראים עתונים עכרים ויהודיים — כי אין אנו יהודים, סופרים פולנים נמנו וגמרה, כי אין אנו אנשי מעשה אין אנו מביאים שום תועלת למדינה ואין אנו שרים להנהיגה פה, זמן רב התעו אותנו הכמי הפולנים ומנהיגיהם, כי פולנים אנהנו ועתה כחשו הסופרים הפולנים גם כזה, אין אנו איפא פולנים וכן פסקו זה כבר כל הרוסים וכל הרותנים וכל הציונים, אמרתי אני בלבי: אם כן, אם אין אנו לא בני ישראל, לא יהודים, לא בעלי דת, לא בעלי לשון

בגולה, בה אחים, נמצא נוחם לנפישנו, כי כה נתן לקח לאויבינו וזאת תורה גם נקמתנו, אחי הרבעה השיבו אל לבכם וזכרו נשיכם ומפכם הכלואים ישם בגולה ומצפים לגואניהם, (דומיה מרכינים ראישם לארץ, נושקים את התורה). יהודא וימרוך דמטה) ללכת בגולה תאמרי, יוסי? (לעצמו) הו! מה נורא הרעיון, ללכת בגולה ולבלי תהו עוד כציון עינינו! יוסי, תספודנה המקוננות לציון הישרופה, ואתם גבורי החילו, חגרו בעוה ונסו לפנות דרך לציון חדשה! ישמעון, (ביאויש) אבל מי זה יעצור כח לעזוב הררי ארץ חמדתנו אלה ולשכוח אותם? הו! אלי אלי למה עזבתנו? (שקועים בתוגה). יהודא, (מתאויש) ישמעון! אמנם צדק יוסי: אל לנו לבכות עוד לציון הישרופה, אבל עלינו לבנות ציון חדשה, הררי ציון אלה אף רגע לא נשכחם עדי נשוב לראותם! ההנך שומע, ישמעון?

ישמעון, (ביאויש) כן, שומע אני יהודא, ללכת בגולה תאמרי, נקומה נלכה בגולה! (מישים פניו כלפי מזרח) אויה לי זאוי לנפשי! הררי ציון, ערו קדיש מה קשדת עלי פירדתכם!

יהודא, (תובש התורה ומרימה על) בהי נשבעתי, בי זכרוןך, ארצה, לא ימוש מלבי אף רגע, כלום, (מרימים ידיהם) תשכח ימינו אם נשכחך, ציון! (הולכים).

ישמעון, לא כן יהודא, את המות אינני ירא ונכון אני למות אתך יחד, אבל חסר אונים אני להמית את עצמי ואבקשך: דקור את סכינך בתחלה ללבי (מגלה לבו) ואחר ללבך.

יהודא, גם את החסד האחרון אעשה אתך, (מניף סכינו לדקרו, יוסי מרים את התורה ומפריד ביניהם).

יוסי, הלפני התורה הזאת תרצה את אחיך? (יהודא נסוג אחרו, מבייט איש כאחיו ואחר בתורה).

יהודא, (מניח סכינו) המאתי לך ה' לא הייתי הוצה בחיי ואף כי רגע לפני מותי, שים קין לחיך בעצמך, שמעון, אם בעל נפש אתה! ממני ראה וכן תעשה גם אתה! (מנסה לדקור את עצמו).

יוסי, (מכהו על ידו) הרף, גם ההורג את עצמו לרוצח יחשב, ואם תזלול בכבוד התורה לעיניה, דקור נא גם אותה, (פושט לו את התורה) עולל אותה בעפר, ועל ירעותיה חבה נפול נא חללים שלשתנו יחד.

יהודא, (משליך סכינו לארץ) התורה, התורה, להחיותנו לא תעצרי כח וגם למות לא תתנינו!

יוסי, אל נא תחטא כפיך! אל נא נתרעם לגוילנו, אחים! ישמעו גורלי והתנחמו! הן לא כספי ולא זהבי לקחתי לי בכרתי, לא יקחו להם אלה רוצחי עמנו ויעשו להם ענקות וציוני קין על מצחם, אבל לקחתי לי זאת התורה, ישמתיה בחיקי ועמה אנו

לא פולנים ולא עם אחר וגם לא אירופיים. אם כן סתם בני-אדם אנהנו. ולא דבר קסן הוא זה הרי הנמרא חלקה לנו את הכבוד הזה. להקרא אדם: אתם קרויים אדם. כמעט התנחמתי — והנה אברתי גם את נחמתי זאת. הייתי אתמול בסעודת מצוה, היו שם אנשים רבים מכל המעמדים ודברו על כל מה שהפה יכול לדבר, מבלי הכחן אם גם האוזן יכולה לשמוע. נתגלגל הדבור על-אדות הפרנסות כביכול.

פתח אחד המסכים ואמר: היהודים אינם בני אדם כלל, הכל מתנכלים עליהם לקפה פונתם ולא רק ביחידות עושים זאת מתקוממינו כי-אם בצבור. באספות, בפרלמנט, בועד המדינה, בכמה חברות והסתדרויות נכריות. השמעתי מעודכם, כי התחברו גם היהודים, לבקש עצה להנצל מכל הפחים והמוקשים, שמניחים להגליהם? היהודי חי כמו בהמה, צפוי הוא לכל פגע רע, לכל מצודה ולכל צרוו וצוקה ולא ינקוף אף באצבע, לחפש אחרי עצה להמלט. היהודי בודאי לא יוכל לעשות כלום, אבל הצבור אפשר שיוכל ואיה הצבור? מדוע אין היהודים מתחברים לאגודות סוחרים, לאגודות קהלות, לאגודות בעלי בתים או באיזה אופן שהוא ובלבד שיהיה צבור, שיתבע משפטנו הנרמס. אלא שאין אנו בני אדם כלל.

פתח השני ואמר: ודאי שאין אנו בני אדם. כבתי-הספר גוזלים את לבות ילדינו, מחנכים אותם ברוח עם אחר וברוח דת אחרת, מבזים באזניהם את אבותיהם ואת מולדתם. על-כן בנות רבות בגדלן תמאסנה בהוריהן ותלכנה אחרי זרים ואף הנשואות זרות הן לאבותיהן, זרות למולדתן וזרות לבעליהן ואנהנו מחשים ואיננו קמים כאיש אחד לדרוש מאת הממשלה כלנו יחד בחוקה, להקים גם לנו בתי ספר, להגן בנינו ברוחנו ועכ"פ לא ברוח זרים. האנו בני אדם? הלכ אדם לנו?

דברו עוד אחרים וכל אחד הוכיח בדרך אחרת ובראיות אחרות, ראיות שאין עליהן כמעט תשובה, כי אין אנו בני אדם. הריני שואל איפא אתכם רבותי מה אנו? אולי יודים? הרי מלאכים אין אנו! רק ה"ראשונים" חיו מלאכים ואנו אין אנו אפילו כהמורו של רפ"י, שלא נתן להטעות את עצמו. המחטט.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. הנחת הסניף של הבנק האוסטריאונגרי פה מוספה ללכת בדרכה, להשתמש בכח הנמסר לידה, לרכא את הסוחרים היהודים ולגרום להם נזק וצער וכעס והרסות מצבם. גורה הדשה גורה על סוחרים יהודים. כל שטר שהגיע זמן הפרעון ואינו נפרע מיד ביום הראשון תערוך מחאה אצל הנוטר ותחזור את השטר לבעליו בתור "לא נפרה". מלבד נזק הממון תפסד בזה אמנת כל הסוחרים היהודים וזאת מטרת הבנק האוסטריאונגרי, שלפי תקנותיו צריך הוא לעזור את הסוחרים. מתירא אני, שגם כזה ידמו סוחרינו תרדמתם הרגילה וירכיבו ראשם ויסבלו את הרשעות, כמו שהם עושים בכל עיני הצבור, אע"פ שברור הדבר, שאם יתאספו כלם לאספה, לקראו תגר וישלחו הפוטנציא אל לשכת המסחר ואל נשיא הבנק האוסטריאונגרי יונגרי יבניעו על נקלה את דון ראש הסניף הקרקאי ואולי גם יעבירוהו מכנו. הדבר מסור עתה לתכרת הסוחרים, עליה לטול את הדבר בידה ולנהל את הסוחרים לטוב להם. אם כדבר הזה לא תצליח חברת הסוחרים, אז אין לה זכות הקיום כלל. אבל נקוה, שלא תנהג החברה מנהג בעלי-בתי קראקא ולא תרדם בזמן שצריכים להיות ערים.

לבוב. ביום א' ש"ן היתה פה ישיבת הוה"פ של הסתדרות התכרות הלאומיות באוסטריא. נדברו על-אדות ספירת העם והחליטו אחרי זכות ארוך, שהוה"פ ידרוש מאת כל היהודים באוסטריא, כי ברשימות ספירת העם ירשמו בכל אופן כי לשונם, שהם משתמשים בה היא הלשון היהודית. ולמועצת הממלכה תשלחנה תלונות בהסון רב על הפקידים, שאינם רוצים להודות כלאום היהודי תחי וקים ובלשונו. על זאת יעשו תעמולה רבה בכל הארץ. גם ההל"ט, כי לפני פתיחת הפרלמנט בוויין יתאסף שם הוה"פ, להועץ איד על הקלוב היהודי להתנהג בסכסיה הבאה. עירוני.

מכתב מאשכנז.

פרנקפורט ע"נ מאין. ביום א' ובי' שבוע שעבר היתה פה הועידה השנתית הייב של ציוני אשכנז. כסאת ציר נוערו בהיבל חברת הסוחרים. כלם היו מלוכשים כגדו הג, תביטה היתה מקושטתה בצבעים ציוניים ועליהם הדגלים עם כוכבי דור. היושב בראש ד"ר בודנהיימר בדרך את הנאספים. הזכיר, שלפני י"ב שנה, בוועידה הראשונה, שהיתה פה, לא היו דק מתי מספר ציונים צעירים והיום אלפי ציונים שולחים

שליהיהם. כל איש ואיש יכול להיות נאמן לארצו, אשר הוא יושב בה ולסייע להזק את עתידות עמנו. דבר ג"כ על-אדות העתקת מושב ההנהגה סקלן לברלין ובקש מאת כל אחד לחמך. בציונות, למען תת האפשרות להרוצים לנסוע לארץ אבה, לעלות ולעבוד את האדמה.

אחריו דבר נשיא ההסתדרות דוד ולפסון. הודה לבודנהיימר על עבודתו הנמרצה עד כה יותר מכפי כחו, הוא נהל את הציונים כאשר היו עיד אחד בעיר ושנים במשפחה. אולם יען נשתנו המסכות וההסתדרות באשכנז צריכה לעמוד ביהם תמיד עם ההסתדרות הכללית, לכן נראה, שנהיך לשנות את מושב המשרד ולקבעו בעיר הראשית, בברלין ולפי שקשה לנהל את המשרד הברליני מקלן, ע"כ התפטר הירד בודנהיימר ויש להחזיר אהר במקומו, שישב בברלין. אבל צריכים לתת אמון במנהל החדש, למען תנעם עליו העבודה. גם הזהיר ולפסון, שלא לתת און קשבת לאנשים המטיפים ליואש, הם רוצים להביא מריבה וקטטה במחננו. תקותנו חוקה עתה מאן, כי הצעירים, הדור החדש, שבים אלינו ובנפש הפצה ובהתלהבות הם מסתהים בציונות. עוד יבא היום, שטורקיא תתן ידה לנו, להושיב על אדמתה את היהודים, ולא את האביונים לנד כמאמר בעלי היואש, כי הציונות אינה רוצה להושיע את יהודי המזרח לבדם, אלא גם ליסד ארץ חדשה, ארץ שתהיה כגן-עדן לכרבה לכל העם היהודי. את הפרוגרמה הבולית אין לשנות. אה"כ בדרך ראש ציוני פרנקפורט ד"ר שווארצשילד את הועידה בדברים יוצאים מן הלכ וד"ר יעקב פייכטוונגר הביא ברכה מן המזרחי והכליט את כמים התורה של הציונים המזרחיים. פרופסור ורבורג, חבר הוה"פ, תאר את מצב היהדות באי בזמן הזה. יש לנו היום שלשים מושבות יהודיות לעבודת האדמה. בירושלם יושבים בין שמונים אלף נפש ניו אלף יהודים. כטבריה, העיר היהודית האמיתית בכל העולם, ישבו כנשת תריס בין המשת אלפי נפש שלשת אלפי יהודים ובשנת תרס"ו בין 8600 נפש שבעת אלפי יהודים. בחיפה לא היה אף יהודי אחד בכל ימי הגולה והיום יושבים שם כאלפים יהודים, פועלים, בעלי-מלאכה וסוחרים. הרמת המצב הכלכלי בארץ מתבטאה כמחיר הקרקעות התולך ורכ והארץ מביאה ברכה ליושביה. וק"א, שעליה היה לעמוד בראש העבודה ליסד מושבות ליהודים, אינה מסלחה תפקידה. ההכרה להכשרת הארץ (פ. ל. ד. ק.) אינה יכולה להושיב על אדמתה רק אנשים אמידים, שיש לכל אהר למצער עשרת אלפי מארק, כי הונה מעט, בחינה כסדה מרובה רוצה לעשות ה' יסוד מושבות של אפנהיימר. נדיבים באמריקה יסרו מושבה תחת הר הכרמל לכהונה בשנת ה'תש"ה וצריכים לעשות כמתכנתם. ביפו התכוננה אגודת בעלי קרקעות. אך היהודים המתאחזים צריכים להעשות נתיני טורקיא, למען לא תפול עליהם חשד מאת הממשלה. הלא מסלחת טורקיא יודעת, כי משכנו ידנו מרעיון הרצל ליסד מלכה יהודית. אין לדבר עוד מזה, כי מדינה יהודית כאי ברשות עצמה לא תתקים. פלשתינה היא ארץ ננים פוריה וזקוקה היא תמיד לארצות זרות, להביא שמה יכול אדמתה, אך אחרת היא האוטונומיה המקומית. בכל ארצות רצוים לטורקיא מהגרים יהודים מסהגרים נצרים. הציונות רוצה להביא לאנושות קניני תרבות חדשים ורעיונות חדשים. תקן הקימת לישראל נהנה לבעלי המושבות כסף נגד שלשה אחוזים מסאה עסקא, בעוד שהעסקא הקצובה שם במדינה היא י"ב — י"ד מסאה. אפנהיימר דורש, שימצאו אליו מאה אלף שקל כהחלטת הקונגרס, למען יוכל לעבוד את העבודה הכנוצת למונת הישוב.

בנוכה הציע ד"ר היינריך לאונו לעבון תערוכות מפרי הארץ ותרבותה, להוכיח לכל העולם את כשרון היהודים השבים לארצם. הוא התאונן על ציוני אשכנז, שהם ציונים יותר מיהודים וצריכים להכנס בתחלה להיות יהודים, כי בערותם בעינינו יהודיים דרבה להזיק. הציר מר הרסן שטרוק סברלין ספר את פעולת המזרחי בא"י. בשאלת השמטה שהשתל לעשות שלום בין הרבנים ולהכריע את הכף לצד הרב ביפו.

אחריו הישיבה בערב יום א' עשתה ה' האקדמיים משתה לכבוד האורחים. הושרו שירים לאומים וסר דוד ילן, יועץ העיר ירושלם, כתור אורת דבר עברית: הביא את ברכת היהדות הצעירה סירושלם. כל האספה, וגם לא ציונים, היתה שמחה וזוכת לב.

ביום השני נתקבלה הצעת ד"ר היימאן בדבר ההסתדרות האגודות הציוניות מתהברות לאגודות כלליות. כל אגודה בוהרת לוועידת הממלכה ציר אחד מחמשים חברים, סוחד מהמשים שח חברים, מיותר ממאה ציר מכל מאה. אגודת האגודות צריכה לשלם לקפת אגודת המדינה שלשה מארק מכל נפש לצרכי תעמולה. לראש ההסתדרות. נבחר ד"ר הנטקה.

בנוכה ארוך ע"ד המזרחי נגסר, שאין להפריד את המזרחי מן ההסתדרות הכללית. כל חבר המזרחי יוכל להיות גם חבר להסתדרות המדינה וכל אגודת-אגודות צריכה להכיל גם אגודות המזרחי אשר בנבולה. לועד הסרכוז בברלין נבחר גם חבר המזרחי הרמן שטרוק.

בערב היתה אספת-עם גדולה, ההיכל הגדול של ה. הסוחרים היה מלא ספה אל פה. בראשונה דבר ראש הועד המרכזי הודע ד"ר הנטקה וראוי להזכיר תכן דבריו: שתורו היהודים בארצות אירפה לא הביא חברת היהודים כתור עם היסטוריופולטי, הוא נתן רק זכות-אדם ליהודים. רק הלחץ הישן שהתחדש העיר את ההכרה, כי כל היהודים בני עם אחד הם והבר אר בני המזרח והמערב בקשר הציונות. רק על אדמת ישראל ימשוך העם היהודי את תפארת דבריו ומיו הענתקים. לא כמו שהוא עתה, ש"כ מיליוני יהודים מכלים כחם רק להחיות את נפשם.

ד"ר בודנהיימר הגיד ליהודים הברלים פשעם, העוסקים בהשמדת היהדות וגם לתרדים הגיד תוכחתו על עצמם מנגד.

אע"פ שהמזרחי הראה, שיש מקום בציונות גם להם. פרופסור ורבורג דבר על-אדות אפשרות הישוב בא"י והפיכת יהודים לאנשים החיים מעמל כפייהם. מי שאינו רוצה לעלות בעצמו לא"י צריך לעזור בכספו לאחרים, להכניס מאות אלף יהודים, לכנות לעמנו מרכז של תרבות יהודית חפשיית. ד"ר סוה הלל את הציונות כתור מהנכה ומספחה את בני הנעורים ונותנה להם מטרה ותכן להיותם. בסוף דבר ד"ר אפנהיימר. תורת ישראל היא דמוקרטית. בשני אלפי שנים נעשו היהודים כמלחמתם לקיומם לגזע דמוקרטיאצילי תהודי ובעבור זה ישממונו הכל. כאשר נצחית לעשות מפליטי רוסיא ורומניא עם רם ונשא מעל הרפש הרסני, או תהרשנה האשמות, ששמו עלינו. בכלל עשו הועידה והאספה רושם טוב מאד ויש לקוות שהרבה לא ציונים, שעמרו עד כה מנגד, יליו עלינו. משה יעקב טאביאם.

מקרוב ומרחוק.

ענינים מדיניים. בפראג התחילה הועידה של באי-כח המשיכים ובאי-כח האשכנזים, להועץ על תנאי פשו לפתוח את ועד המדינה. זה פעמים אין מספר היו ועידות כאלה, כבר עמלו בכמה אופנים לעשות שלום ולא הצליחו. פתאם נעשה שנוי בשורה באה שהשלום נעשה. המשיכים הסכימו מיד שהענין הראשון בוועד המדינה יהיה חוק הלשונות. לתנאי הזה לא אבו המשיכים להסכים עד כה. נלאו המשיכים לעמוד בסרובם, כי בסגירות הועד אין הכנסה למדינה ואין כמה לנהל את צרכיה. אם יאריך השלום הזה ולא יכישל בזרזן איזה קנאי יהיה שלום גם במועצת הממלכה אחרי שנות הריב והבטלה. — באתונה בירת יון התועדו באי-כח כל העם, פרלמנט כפול נפתח, לעשות תקונים ביסודי הממלכה, גם היונים בטורקיא בקשו להועד בבית כהנס הגדול ולא נתנתם הממשלה. רבים ממקהילי האספה נכלאו.

שונות. בלונדן יושבים פועלי גז המאור של העיר ופועלי הטרמוואי האלקטרי ופקידיהם. הם דורשים מאת העיר הוספה על שברם מפני היוקר. מרכבות הטרמוואי חדלו לסוב בעיר ואה המנורות בחוצות מדליקים מכבי האש. — החולירע הולכה ומתפשטה באונגרי על יד נהר דונאי. ככל רוסיא נגפו עד כה כמאה ושישים אלף נפש ומתו ע"ה אלף. — סוחריו הנפישות בווארשא התחילו לעסוק במלאכתם כיד רמה, הם אורבים על נערות בחוצות בראותם נערה יהודית הולכת לבדה בערב יתפשו בה ויעלוה עג מרכבה ואם לא יתאספו מהרה אנשים להצילה, אז יזכו בצידם.

עלילת הדם באונגרי. בישיבת הועד של פלך זמפלין הניד היושב בראש, כי ע"פ הודעת הישוטרים ברור הדבר, כי בעלילת הדם אין דבר אמתי. גם רופא הפלך הוכיח, כי דנערה המעלילה בדתה הכל מלפה. הועד יזמין לדין את מפרסמי העלילה ותמסור את המורה גולומב הקנאי, שטרח בקנאה יתרה בהפצת השקר, לדין. הוא הביא לו חמשים גליון מן העתון האנטישמי, שפרסם את העלילה. לחלקם בין האכרים והוא עצמו פרסם את השקר בזרזן בעתון ההוא. הוא וחבריו כבר הזמנו לבייד של ענישים.

מכשול בדרך. כאשר עבר הרה"צ ממשרטמוב מאבציא דרך אונגרי אל ביתו והגיע כמסעו לסינט במרמוש יצאו לקראתו יהודים רבים אל מסה"ב ואחד מהם הושיט לו אל תוך המרכבה פתקא עם שטר של עשרים כתר. זאת ראה מרחוק שוטר הגבול (שעליו להשגיח על נודדי גליציא) והוציא את הרב מתוך המרכבה והביאהו אל בית פקודות הגבול ובני בית הרב נסעו הלאה בחרדה. יהודי העיר השתדלו בעדו ולפנות ערב נסע לדרכו. גם כהיות הרב כבודפסט פגעוהו פגעים לא נעימים. כל עתוני העיר פרסמו על-אדותיו דברים לא נבונים ועורך אחד רצה לדבר עמו פא"א. להתפאר אח"כ בסנזציא. הוא בא לפני הרב בשאלה קשה: "מאין לכבוד רוממוך התאר עושה פלא?" הרב דחה את השואל במרץ ואמר: התורה אסרה לעסוק בפלאים, פלאים נעשים רק בשמים. אצלנו אין שום אדם קורא לי "רב עושה פלא". התאר הזה נולד כחוק לארץ בלי אשמתי. אמנותי הוא רק לחנך ולהורות את העם בדרכי התורה, אני מקבץ את תלמידי סביב לי ומשמיעם דברי התורה ומבארם ללכת בהם.

עגש לאנשי אמונה. בכל העולם הצלצל עתה שם הפרופסור עהרליך, שהציל כל חולי מחלת הסוסה בכל העולם ממות. שמו יהיה לברכה כל ימי הארץ בין גדולי הממציאים וסוללי המסלות בחכמה. והחכם הזה, אשר זה עשרים שנה הוא אחד מגדולי חכמי הרפואה באשכנז, לא זכה עוד למעלת פרופסור גמור, הוא רק מורה פרטי בכ"ס גבוה בשכר, אבל אינו נחשב בקהל הפרופסורים. יען אינו רוצה לעשות שקר בנפשו, להשיג את הכבוד ככחו באלקי ישראל ובהבדלו מעמו. קמנים ממנו השיגו את הכנוי פרופסור בהכיאות תעורת מכילה לשם דת, שאינם מאמינים בה. ולפי שאין עהרליך רוצה להורות בפיו כמה שאין שום אחר מזרע ישראל יכול להאמין, מנודה הוא מאת ממשלת פרוסיה ואינו ראוי לכבוד, אבל כבודו נכון לפניה שמו יכתב בדברי ימי העולם לברכה ומנהג ממשלת פרוסיה יכתב ללעג ולקלס.

ועידה להגדה. בעיר ההוף הרוסית ליבאו על שפת הים הבלטי תועד בסוף החדש הזה ועידה לעניני הגולים. עניני הפרוגרמה הם: להמציא עזרת רופאים לגולים, להמציא להם קרטות נסיעה כזול, לריב ריבם עם בתי הפקורות, עם סוכני הספינות החמסנים, עם סוחרי הנפשות האורכים לנערות, לתמוך בירי בניחם של הגולים, שגשגו ברוסיה, להורות את הגולים מה שהם צריכים לדעת ע"י חוכרות ועתונים מיוחדים להם, לשמורם בדרכם בארצות ישונות וללמדם לשונות זרות וכדומה. כידוע היה צורך להיות קונגרס כללי בענין ההגרה בוויין. אבל בוויין ישנן חברות גדולות יותר מדאי, ע"כ אין אף אחת עושה תפקידה כראוי וכל מפעל גדול יתעבב מקנאת אישה ברעותה. אלו התחברו אגודת הקהלות, אליאנץ, אונגין וחברת העזרה לגליציה להסתדרות אהת גדולה, היתה יכולה לפעול באמת גדולות ככל שאלה יהודית.

משפט הפגרום בקיוב. המיש שנים ארכו החקירה והררישה בדבר הפגרום הקיובי ומכל אלפי הרוצחים והשודדים הזמנו לדין רק תישעה אנשים ולא באו רק חמשה ומן החמשה נדונו שנים למאסר לשני חדשים ואחד ליששה ימים ושנים יצאו זכאים. זהו בעד רצח עשרות יהודים, פציעת מאות, בנת מאות אלפי רובל ונזק של מיליונים. ואם הציגו במינכן תמונה המתארה את הפגרום בקיוב דרש הקונסול הרוסי להסירה, כי חרפה היא לרוסיה הצדקת ומשפט כזה איננו הרפה. אחד העדים הגיד, כי הביא בערמה גדוד פרשים אל מקום הכוח, השודדים שברו ארון כרזל מלא כסף, הפרשים הושיטו כובעיהם והשודדים מלאום כסף ונטו הצדה והביטו עד תום השוד.

הסינאט הרוסי גוער בפקידים. קצת יהודים, שגרשום הפקידים עתה בזרין למרות רוח החוק ופקודת המניסטרוים, קראו תגר לפני הסינאט. הסינאט מצא שעשו הפקידים שלא כדין וגער בהם.

מרבצי תרבות בגליציה. מועצת החנוך הגליצית הנהיגה ספר קטן, לתת תשורה לתלמידים טובים בבתי-הספר ובו ספור, המאשר לילדים את עלילת-הרם ומרגלים מנעוריהם להאמין בפתיות הזאת, בכדי לחזק את המשמטה ליהודים, ובמועצת החנוך יושב בא-כח היהודים, אלא שהוא אינו מהויק עצמו כמגין על היהודים בין הפולנים, כי אם כמגין על הפולנים בין היהודים.

מהבוחרים היהודים להנהגות הערים בפולין. נתפרסמו רשימות רשמיות בדבר השתתפות הלאומים הישונים בבחירות אל הנהגות הקריות. להפולנים יש רוב רק בג"ג ערים בפולין מכל 10 הפלבים. בארבעים הערים יש רוב ליהודים וביתר הערים אין רוב לשום לאום. מהמספר הכללי של 63271 נכסי דלא ניידה, הנותנים רשות של בחירה יש 41 פרוצנט יהודים. יש ערים שבהן יש ליהודים רוב, כן יש, למשל, ליהודים כחילם 560 דעות, בווארשה יש לפולנים 52 אחוזים של המספר הכללי של הבוחרים.

אין להעשיר. לעיר אויזניצא ברוסיה בא איש, דומה במראהו לבן רוסי הקטנה, התהולל ושתה לשכרה ושלם בעד כל דבר במטבעות של זהב, שדרש במחירן שלשה רובלים. (מחירן האמתי 750 רובל) ורבו הקופצים על המטבעות האלה. נמצא שם יהודי אחד, שלקחהו לביתו ועשה לו סעודה גדולה ושכרהו ובתוך

הסעודה התחיל לדבר עמו בדבר המטבעות, שהוא יקנה ממנו כמה שיש לו ויתן לו מחירן 4 רובל בעד האחת. העני השכור נאות לו ואמר הבה אספר לך את האמת, באחד הכפרים הסמוכים מצאתי קבורים בארמה שלשה כדים עם המטבעות האלה, והוצאתים וקברתים ביער הקרוב, ואם רוצה אתה קנה את כלם, ואחרי שהשכור תאר לפניו את עמקם ורחבם של הכדים הושוו ביניהם, שיקבל במהרים 1600 רובל. היהודי הקונה, שאיננו עשיר, מהר למצוא שותף לעסקו זה, ובלילה נסעו היערה. לקחת את האוצה, ביער קפצו מבין השיחים שודדים אחרים, התנפלו עליהם וגולו מהם את כל כספם, והשכור פנה אליהם בתוכחת מוסר בשפה היהודית לאמר: יחודים, דומו וזודו לה, כי היתה לכם נפשכם לשלל, ואל תהיו אצים לעשיר.

הגנראל בותה על הצינונות. יהודי אפריקה הדרומית ערכו בפעם השלישית תערוכה ובוו לטפורות, שהכנסותיו הקדישו לקרן הקימת ולהקים מעבת זכרון למלך אדוארד בתור יעד זיתים על שמו בא"י. הכור נפתח ברוכ פאר והזמינו ראש המניסטרוים של אפריקה הדרומית הגנראל בותה, מי שהיה מצביא חיל הבורים במלחמתם באנגליה והפליא את כל העולם בגבורותיו. והיום הוא ראש ממשלת אנגליא במדינות המאוחדות של אפריקה הדרומית. הוא הלל את הרעיון הצינוני, שתעודתו לעשות מרכז יהודי בא"י. עובדה היסטורית היא — אמר המניסטר — שכאשר נדרפו אבותיכם בכל העולם מצאו מפלט בהולנד ובאנגליא, יושבי דרום אפריקה הלכנים הם יוצאי הולנד ואנגליא ואין פלא שאנו נותנים פה ליהודים שווי זכויות גמור. לכן רוצה אני להביע הפצה, כי הקרן הקימת, שאני עוזר היום להרבותה, לא תשמש להוציא את היהודים מדרום אפריקה, כי אם תפעל רק בארצות, שהיהודים חיים שם בעני ובמצוק. אך אותנו לא יעזבו היהודים, כי אם יבאו גם אחיכם אלינו ונקבלם כאורחים טובים. אנו בוטחים בירידינו היהודים, שיעזרונו להגיע אל שאיפתנו, לכרוא תרבות אפריקה הדרומית עומדת ברישות עצמה. הגנראל קנה ממכר סחורות התערוכה ודבריו עשו רישם אדיר.

התן. ב-היינט אנו מוצאים הנהרה על חתן אחת, פינחס טעמערליץ שמו, שנתפרסם עליו, כי ארם את רחל פרומאוויץ במשרנוביץ והוא בעל אשה בלוצק ברוסיה. ראוי להיריע זאת לכיד"צ במשרנוביץ.

בחירות גליציות ברוסיה. בארסה היתה בחירת ציר לרומת הממלכה במקום ברוסקי, שנפסלה בחירתו בתואנה, כי הוא אינו ארקדי ברוסקי הנכחה, כי אם אהרן ברוסקי. בתואנות זדון כאלה נעשתה עתה הבחירה החדשה. השחורים עשו תעמולה רבה ברישות השלטון, ולחפשיים לא היתה רשות לא להתאסף, לא לכתוב בעתונים על-אדות הבחירה ולא להדביק מודעות בחוץ, ובכל זאת היו החפשיים והיהודים עתידים לנצח. כמו שנצחו עד בה, למרות תחבולות הזדון, אבל הנהגת העיר והשלטון עשו עתה תחבולות גליציות. פסלו יותר ממחצית הבוחרים ובין מאה ושישים אלף יהודים לא השאירו רק במאתים בוחרים. וגם מאלה דרשו הפקידים תעודות לידה או תעודות מסע ומי שאין בידו תעודה כזאת נפסלה זכותו. ומצד השחורים בחרו מתים וגולים ואסירים, ובאופן הזה לא חכרעה הבחירה ותהיה בחירה שניה.

היפנים יהודים. בעד: מדוע אמרו על היפנים שהם יהודים? ואלה היו יהודים לא היו נלחמים בעד, יעדי במזרח.

ואין שום כ"ד ושום שטר נט יכולים להפריד בין זוג ובכל זאת יקרו לרוב מקרים, שהבעל משלח את אשתו מביתו או אישה תכרח מבית בעלה. אמנם להנשא שנית אין להם רשות, אבל כרותים הם בפעל זמין. מזה נראה שחיי המשפחה אמיצים ביהודים מדור דור ומיסורים על הצניעות, על טבע הנפש ויושר הלב ואהבת הבנים. על כן יכלה התורה להתיר ליהודים את הנשאף על דבר קטן מבלי לחשוש, שכזה תרפינה מוסרות המשפחה, ידעה התורה עם מי יש לה דין ודברים. ואולם אצל אומות העולם היו תמיד היו המשפחה רפויים, הנות היתה מצויה וחלוף הנשים היה נעשה על נקלה כחלוף מלבושי, האישה שלח מביתו את אשתו כמשפחה שפחתו והיתה לנוע ולנוד, לשמצה, להפקרות ולמרטס לכל. ע"כ הוצרך המחוקק הקתולי לנוד על שלוח הנשים ולענות את הנשואין קדש קדשים, שאין שום אדם יכול להתירם בשום אופן שבעולם. בזמן הזה הוטב מצב המוסר והצניעות באומות העולם וכל משכילי העמים דורשים בחוקה לבטל את הגזירה. אבל אין האפיפיור יכול לבטל גזרת אבות הכנסייה והעמים הם בצרה גדולה. ויש דעה שדוקא איסור הגט גורם פרוד בין הזוגים, כי כל דבר אנוס מבחוחן אינו מתקים ודוקא היתר הגט גורם קיום הזוג, כי ברצונו הטוב נקל לבעל להיות נאמן לאשתו מאשר בהכרח ע"י החוק.

ידוע ישנם בעמי מזרח אחרים נקל לאיש להוציא את אשתו מביתו ובכל זאת הזוגים מתקמים יותר מאשר בעמי איראן באיסור הגירושיין. ויש שמצאו מעם הדבר יען נוחים בני קדם לשלם סכומים גדולים לאבות הנערות, לתת להם בנותיהם לנשים וקשה להם להפסיד ממנם. ושכחו כי מנהג בני קדם זה (הנזכר גם בתורה: מהר ומתן) בטל אצל היהודים זה אלפי שנים והיהודים קבלו מנהג הכופים, שאבי הכלה משלם לחתן סכומים גדולים, שיקח את בתו ובכל זאת הזוגים מתקמים אצל היהודים ומקרה נט יקרה רק לעתים רחוקות.

האמת היא, שחיי המשפחה התפתחו בבני קדם היטב ובאו לידי שלמות פמריארכית, אשר לא הגיעו אליה עמי התרבות אף בזמן הזה. בבני קדם לא היתה האישה דומה לשפחה בבית בעלה. זכות האשת היתה כמעט דומה לזכות הבעל. ובן נראה אצל היהודים הקדמונים כמו אצל היהודים בזמן הזה. אע"פ שנאמר במעשה בראשית "והוא ימשל כך" נאמר אח"כ "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה". הדבר הגיע בישראל לידי כך עד ישמיר בראשית ימי השופטים הגיעה אישה לכסא הממשלה והנביאות וכל העם שמע בקולה. גם על כסא המלוכה בירושלם ישבו נשים (עתליה ואלכסנדרה). עמי התרבות באירופה מתפארים בשחזור הנשים ושווי זכויותיהן. אבל הרי מעשה לסתור: בבני קדם לא היה האב צריך לשלם חצי הוננו לאיש למען יאסוף את בתו אל ביתו והיום ישנם אבות, שהיו משלמים כל הון ביתם לאיש, שיהמול על בתם לקחתה אל ביתו לאשה ואין חומל. כל חכוב הנשים הנראה באירופה הוא רק לשם זנות, חנופה ריקה, בלי תכן וכלי לב שלם. ותוצאות שעבוד הנשים השולט באירופה ובאמריקה הן מלחמות הנשים בעד שחרורן בכל מדינה ומדינה ושאיתפן ללמוד הרבה בתקוה, שחכמתן ומשכורתן יצילו מן השעבוד ויעמידון ברישות עצמן. בודאי היה חוק איסור הגרושיין של הקתולים כתרם כפני הגרושיין בקרות-דעת, שהיו נהוגים אצל בני אירופה הקדמונים ע"פ חקי העמים הקלסיקים. בעמי תרבות אחרים, כמו המהמדים, שהתפתח בהם שעבוד הנשים כמו באירופה, כאמת שולט הגט באופן מכהיל. במצרים למשל ישנם אנשים רבים, המגרשים נשים בכל חדש ובוחרים להם אחרות. בערב מצויים אנשים בני ארבעים שנה, שכבר גרשו חמשים נשים. בקצת העמים הם יש מנהג נשואין לכחינה. אדם נושא אישה לכחינה לחדש ימים, לראות אם אינה עקרה ואם יוכל להיות עמה. ויש עמים שלפי החוק אין אדם נושא אישה רק בפירוש לשנה אחת, כמו שטמנים. משרת לשנה אחת. בא"י הודו אין הנשואין חלים רק חדש אחד. בעמים המהמדים הגודדים במרבר סהרה נושא היא לאדם להחזיק אישה בביתו ימים רבים. בכלל קשר הנשואין רפה מאד בזמן הזה בבני קדם. אצל הדרוזים (שארית הכנענים)

רמת המצפה.

הגט בישראל ובעמים.

נפלא הרבה, שלפי משפטי היהודים ע"פ התורה הלכה בבית הלל וכ"ר עקיבא, שיכול יהודי לגרש את אשתו, אפילו אם הקדיחה תבשילו ואפילו מצא אחרת נאה הימנה, שנאמר אם לא תמצא חן בעיניו, ובכל זאת רק לעתים רחוקות יגרש יהודי את אשתו. ואצל הקתולים שולט חוק, שהנשואין הם ברית עולם מאלקים

וכצבור קוראיו אפשר לו להרחיק מסגנונו כל קושי וכל זריות. זה תלוי בחריצות ובהתמדה. לא כבון לאדם, שאין לו כשרון הדבור הטבעי, להתייבב לפני העם ולדבר ככל העולה על רוחו, בלי סדר תהלה את דבריו. לסופר בעל נמוס אפשר להרחיק כמה זריות מסגנונו אם יעמוד בו, אם ינהג כבוד בקוראיו, ואם אין המכוון מצדו להפליא את קוראיו, כי אם להרצות לפניהם את דבריו ומחשבותיו.

אבל גם הצבור משפיע מצדו על הסגנון, מפני שזהו לפי מעם הדור. יש סגנון מקולקל מתוך התרשלות הסופר. אבל יש גם סגנון מקולקל ככונה, כי כן אוהב העם. למשל, אותם הפיטנים הקדמונים, ר' אלעזר הקליר, שלמה הבבלי ודומיהם, אשר כתבו דבריהם במליצה קשה מאד, אין ספק שכתבו כן בהתאמה למעם בני דורם. אלו היה פיוט זה קדום מאד, היינו הושבים את הקושי שבו לחסרון התפתחות השפה וסגנונה. אבל כבר בתקופה קדומה חבנו הרבה חכמי ישראל תפלות יפות ועימות בסגנון קל ומובן. ואילו חפצו הפיטנים המאוחרים היו עושים כמותן, אבל נראה, כי חבב העם את המליצה הקשה — מפני הטושי שבה. הקוראים מצאו בזה אמנות רבה ונפלאה. כן היה בלי ספק גם סגנונו של אברהם בן-עזרא חביב על הקוראים בחודו ובקיצותיו ובחידותיו. אברהם בן עזרא עומד — בזמנו — באמצע בין רש"י הצרפתי ובין הרמב"ם הספרדי. כמה רחוקים שני האנשים המצוינים האלה — רש"י והרמב"ם — זה מזה בהשקפתם הדתית ובמדת השכלתם, בחנוכם ובהקף ידיעותיהם. ועם כל זה מצוינים שניהם ולא רק ברוב ידיעותיהם, אלא גם בסגנונם הפשוט והאמתי, המקורי, שאין בו "המצאה" לא חודרים ועקיצות ולא מליצות וחידות. היופי שבו — ומה רב הוא! —

הוא בטבעיותו ובפשטותו, רש"י כתב בסגנון חי ומבעי מתוך תמימותו וענותו. כי איך יתהדר לפני קוראיו בהמצאות, כדי להפליא את לבם? הוא לא התהדר כל-עיקר באישיותו, ואיך יתהדר בצורת דבריו? סגנון מלאכותי ומיזופה נחשב בודאי בעיניו בתור גנבת דעת חכריות, ולעומתו הרמב"ם כתב בסגנון טבעי מקורי מתוך גדולתו המדעית, מתוך שלמות אישיותו. אדם שכמותו אומר מה שיש בפיו להגיד בלי מליצה, התוכן עשיר כל-כך, שאיננו צריך ליפוי מלאכותי, אין מן הצורך לתבל את התבלין ולמלוח את המלה. במוחו של האיש הגדול הזה היה הכל מסודר וברור ובהיר כל-כך, מתאים לתוכן דבריו היה גם סגנונו: ברור ובהיר ומסודר.

בתקופה ההיא היו שני מיני סגנון, שניהם קשים ושניהם בלתי-טבעיים. הרבנים בצרפת ובאשכנז השתמשו בסגנון התלמודי של גאוני בבל עם כל מליצותיו הקשות, ומתעד השני השתמשו היהודים הספרדים בסגנון המליצי הביבלי. היהודים באמליה נחשבו במקצוע זה קצתם על האשכנזים וקצתם על הספרדים. להסגנון הביבלי היתה מעלה אחת, כי היה נוח ומובן יותר מן הסגנון התלמודי. אבל איננו מדויק מפני שקשה להבחין בו היכן תחום המציאות והיכן הוא תחום המליצה. זהו בכלל החסרון הגדול של הלשון הביבלי, כי בצירוי-דברים קדומים משתמשים למובן חדש, ואי-אפשר לדעת, מה הוא המכוון בצירוי-דברים אלה בשימושם החדש. את החסרון הזה אנו מרגישים גם בספר חשמונאים, אשר נראה גם מתוך תרגומו היווני, כי היה כתוב תהלתו עברית בסגנון ביבלי. למשל באמרו (ג' כה): "וישם יהודה ראשים על העם, שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות". לשון מקרא תפשו, והכתוב היסטוריה בסגנון כזה מטעה את הקורא. באגדות שהריצו חכמי ישראל אלו לאלו בהצותם על ספרי הרמב"ם וגם בכרוזיהם, שפרסמו בצבור, אנו מוצאים סגנון ביבלי כזה, שיש בו הרבה מן החרוד היפה, אבל איננו נאות כל עיקר לנושא-ענינו. למשך, באגרת שכתב יהודה אלפכר לדוד קמחי, אנו מוצאים כמה חרודים ורמזים יפים, אבל הם מובנים רק מתוך הנחה, שכל הקוראים בקיאים הרבה בכתבי-הקדש. דוגמאות: יגער ה' בך השמן — דוד הוא הקטן; אמור נא קמחי, ששמו צמח בלי יעשה קמח, מתי נתנו מקראי קדש להדרש במדות הכמת היונית, וילכו אחרוניתי, ומתי נחה אדם על אפרים, ותעלה ותצא מרבה (כלומר: החקירה במעשי מרכבה בפילוסופיה)

עדות על התפתחות הספרות בכלל. כי בכל מקום שאתה מוצא איזה רעיון חדש ספרותי, ענין שלא נאמר בזמן קודם לזו, אתה מוצא גם סגנון חדש. העשרת הסגנון עדות היא לא רק על עצמה, אלא גם על העשרת הרכוש הקולטורי שבעם. אפילו שיטה פילוסופית חדשה, בבואה לחדש רעיון, היא מחדשת את הסגנון ומעשירתו. כזה אנו מוצאים, למשל, בתורת קאנט או ניטשה.

ואין מן הצורך להרחיק את עדותנו, כזה אנו מוצאים גם בספרות העברית הקדומה. דור דור וסגנונו! זרמים רוחניים חדשים בראו גם סגנון חדש, באשר החלו לבטא את הזרמים האלה בצורה ספרותית. הנבואה למשל, שהיא יצירה מוסרית-ספרותית חדשה, זהו הסגנון הנבואי, המתחלק אמנם גם כן לכמה מינים, ולכל אחד ואחד גונו המיוחדים. "סגנון אחד עולה לכל הנביאים, ואין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד", אמרו חכמי התלמוד. בטאמר זה, בטאו רעיון חשוב ואמתי: עד כמה שנבא כל נביא בסגנונו המיוחד לו (שהרי אלו היה מתנבא בסגנון שאינו שלו, לא היה נביא, אלא סופר גרוע). יש כללים משותפים לכל מיני הסגנון הנבואי. דומה לזה הוא גם ענין הסגנון הפזמוני, מזמורי תפלה ושירי שבח וקלם לאלקים, סגנון ההימנוס, גם זה מסתעף לכמה מינים, ופיטן אמתי על כרחו שבא עם רעיון חדש (שהרי אלמלא כן איננו פייטן, אלא חורו ומליץ אבל סגנון אחד עולה למקצוע הספרותי הזה בכלל.

יצירה ספרותית חדשה בישראל אנו מוצאים באגדה, וגם זו החדשה סגנון מיוחד לה. נמצאים לנו כמה קובצי-אגדה, אשר נוצרו בזמנים שונים, ובתנכם וגם בצורתם הם שונים אלו מאלו. כל קובץ מצטיין בסגנון מיוחד לו, ואפשר להכיר אותו על פי סימנים מובהקים. אבל אלו הם פרטים עולים לסך-הכל אחד, לכלל העושה. זהו סגנון דרושי, שהיה מצוי בישראל, ואותו המציאו "רבנן דאגדתא".

גם הפיוט הדתי וגם הפילוסופיה הדתית בישראל חדשו סגנון מיוחד. כן הוא הדבר גם בנוגע לספרות הקבלה, שבראה מרמינולוגיה חדשה וסגנון מיוחד לה.

כאשר נסתכל בהתפתחות הסגנון העברי, המסתעף למינים רבים, נבדיל בין סגנון טבעי, ובין סגנון מלאכותי. בכל מיני הסגנון נמצא סופרים בעלי כשרון ספרותי, או פיוטי, או מדעי, אשר כתבו את דבריהם בסגנון טבעי, שהוא גם אמתי ומקורי, וסופרים שקבעו דבריהם בסגנון מלאכותי, בסגנון שאינו שלהם. כאשר נתיסדה הפילוסופיה הדתית בסגנונה, היו סופרים, שכתבו דבריהם בלי תוכן בסגנון פילוסופי, כדי להדמות לפילוסופים, אבל באמת לא רק העדר התוכן מעיד על חוסר כשרונם, אלא גם הסגנון העשוי. אלה שבאו אל הספרות בלי רעיון משלהם לא הצליחו גם בסגנונם.

חושב אני, כי הטבעיות עצמה בסגנון, שהיא גם מקוריות, דיה לשבח הרבה את התוכן, את נושא ענין היצירה הספרותית, זהו סוד ההשפעה המרובה של כתבי הקדש בחלקם היותר יפה והיותר משובח. למשל, מכל ספרי הנבואה, מלבנים אותנו ביהוד דברי הנביא ירמיה, מפני שמכירים אנו בהם, כי הם דברים היוצאים מן הלב ונאמרים בו באופן שיצאו מלב הנביא. סגנון מצוין בטבעיותו ובמקוריותו אנו מוצאים גם בדברי נביא-הגולה, אשר הטיף לעתיד היסטורי נעלה של עמנו. הנביא בא עם בשורת ישע חדשה ואתה הלכיש בסגנון חדש. אלמלא היה לו סגנון מיוחד מתאים לרעיונו הנעלה, לא היה נביא. אפשר לאדם להגיע על ידי התמדה לכל מדרגה מדעית, אך למדרגת נביא, ובמקצת גם למדרגת הסופר האמתי, דרושה הכנה טבעית, כשרון שנוצר עמו — הן בהבעת רעיונו והן בצורתם.

הנביא, או גם הפיטן האמתי והסופר האמתי, היא רק בהכנה ובכשרון טבעי. אבל אפשר לאדם לסגל לעצמו סגנון, כדי להביע בו רעיונו, ואתו הסגנון אין מן הצורך שיהיה אמנותי כל-כך, אבל די לו שיהיה מהוד ונחה ופשוט. לא נובל להאשים שום סופר על סגנונו, שאיננו יפה, כי זה תלוי בכשרונו. אבל כל סופר, שאיננו נוהג קלות ראש בדברי עצמו

למשל יש מנהג, שאם מבקשה האשה מבעלה רשות ללכת לאיזה מקום והוא עונה "לכי", אבל אינו מוסיף "רק ישובי מהרה" או כבר גרושה היא ואין לה רשות לשוב.

אכן מנהגים כאלה שולטים רק בחצי בני תרבות בהמהמדים. אבל בעמים פראים כמעט שזה עוד היום זכות האשה לזכות האיש ואין הגט נוהג בהם, אף שמתור לכל בעל לגרש את אשתו. האשה כבשה לה אצלם מעמד בטוח עד שלא יעז בעלה לגרשה או לעזבה עוננה בקלות-דעת ובזדון. דברים כאלה יקרו רק בבני "תרבות" או בבני חצי תרבות. בעמים הפראים באוסטרליה למשל תקרינה לרוב מלחמות בין שבטים שלמים בגלל גרושי נשים. אשה כי תגרש, תרים צעקה בכל המשפחה וכל משפחתה תלחם בבעלה ובמשפחתו. לכופו להחזיק את אשתו, ויש עמים פראים, שחקקו להם חוק, שאסור לבעל לגרש את אשתו רק אם היא זונה או עקרה. בנרנלנד אסור לבעל לגרש את אשתו אם ילדה לו כבר בנים, וכן הוא אצל הקרים בהודו הפנימית (שאומרים עליהם שקבלו מנהגים ומסורות עתיקות מישראל ויש שבקשו להחליט, כי הם מעשרת השבטים) וכן גם אצל תושבי אמריקה הקדמונים. אצל ההוטנטוטים הפראים באפריקה הדרומית יש חוק, שאסור לגרש את האשה רק לפני המלך אם יש להבעל טענות השוכות מאד נגדה. בעמי הודו שהם בני תרבות קצת, יש רשות לבעל לגרש את אשתו רק באופנים האלה: אם לא מצא לה בתולים, אם היא שותה לשכרה, אם אינה אוהבת אותו, אם היא מכזובה כספה, אינה מתנהגת בשורה, אם היא חולה, שאין לה תקנה, אם עברו שמונה שנים ולא ילדה. בחינא נוהגים ג'יב התנאים האלה ושם מוסיפים עוד תנאי אחד: אם פגעה האשה בכבוד אבות הבעל, וכן יכולים איש ואשה לגמור ביניהם להפרד כהסכם שניהם והם נפרדים גם בלי הסכמת ב"ד ובלי גט, ואם תברח אשה מבית בעלה עם עונבה ותפשיה, הכה יכה אותה בשכט וימכרה לשפחה ואם ברח והיתה לאשה לאחר, התלה תלה. אשה אינה רשאית לגרש את בעלה, ויש לזכור, שהודיים והינאים הם רק קצת בני תרבות, ע"כ נחשבת האשה כשפחה לבעלה והוא יכול לגרשה בסבות רבות כאלה, ולא כן בארץ יפן. גם שם אפשר לבעל לגרש את אשתו בכל הטעמים הנ"ל, אבל מקרה גט יקרה רק לעתים רחוקות, כמו ביהודים, כי היפנים הם בעלי תרבות גבוהה. ע"פ החקים החדשים יכולה אשה יפנית לדרוש גט בב"ד.

וכן בעמים פראים גמורים ישוה זכות האשה כל כך לזכות בעלה עד שהיא יכולה לגרש את בעלה אם יש לה טענות הזקות נגדו ואם יודעת היא, שאפשר לה להתפרנס בלעדיו, וכן הדבר גם אצל עמי התרבות הגבוהה באירופה הצפונית ובאמריקה.

אצל הכושים השחורים במדינת קונגא הרשות לאשה לגרש את בעלה אם אינו מספיק לה מזונות ובסות כפי צרכה או הוא מכה אותה וכן הדין אצל היהודים בא"י הים, בהודו יכולה האשה לגרש את בעלה רק אם הוא כופר או חולה שחפת, נואף או נענש בב"ד. אצל העיבים יכולה האשה לברוח אל אבותיה ולתבוע גט בב"ד, אם בעלה אינו מפרנסה. בארצות אבסיניא ויאווה יכולה האשה ג'יב לגרש את בעלה. כן הדבר אצל העמים הפראים וכל מה שהתרוממו העמים בתרבות כן גזלו את זכויות הנשים ועשו את הבעל מושל יחירי במשפחה ע"פ הכלל הברברי "כל דאלם גבר" והאשה הלא החלשה. דוק תרבות גבוהה היתה נחוצה, שיתחילו לחום קצת על המין החליש ולדרוש מן האפיפיור, להחזיר גטי נשים. ל.

שאלת הלשון.*

סאה ד"ר ש. ברנפלד.

אין ספק, כי נוצר בימינו, כמעט בחמש-עשרה שנה האחרונות, סגנון עברי חדש. עובדה זו שאין להטיל ספק במציאותה, היא מצד אחד עדות ברורה על התפתחות הלשון העברית, ומהצד השני היא

(* את המאמר ההשוב הזה אנו מוציאים מ"הד הזמן" (בהשמטת איזו דברים, שאינם שייכים לענין), כי לפי דעהנו ראוי הוא, שכל העברים יקראוהו. המערכת.

ממציאם. כהנה נמצאות מליצות באגרות אלה ובאגרות מנחת קנאות, פסוקים ושברי פסוקים, מלאי עיג מלאי. מליצות כאלה מעומן יפה ורובן קשה ומקלקל את הסגנון. וזהו גם סגנונו של עמנואל הרומי במהברותיו. אישר הראשונים היו מתענגים על-כך על היהודים היפים שבו. זה תלוי במעט; אנה בני הדור ההי לא נתענג על סגנון כזה.

ועוד גרוע מזה הוא הסגנון התלמודי. כפי שהתפתח בימים ההם ובדורות הבאים, מין "אמנות" יצאו בגבוב מליצות תלמודיות, שהיו מוציאים את רובן מכונתן. נדמה סגנון זה בקובץ הירוש הירודות, שהיו מציעים לפני הקוראים, שיבקשו פתרון. מלבד שהכנתן דורשת בקיאות מרובה מאד בספרות התלמודית הרחבה. הנה היו מעקמים ומסרסים את המליצות בל-כך, שלא בנקל היה אפשר לעמוד על כונתן. זה היה סגנון פרוע ומקולקל מאין כמותו, ורק כדור הסר הנוך אסמיטי היה באפשר שיתפשט בין המבינים ושיתחבב עליהם. ושלמות" היו מוצאים בגבוב מליצות כאלה.

בסגנונו היפה והמבעי של רש"י ובסגנונו המדעי של הרמב"ם אנו רואים, כי לא ההכרח הביא את הכותבים לסגנון קשה ומסורס, כי אם המעט המקולקל. הפצים היו יצחק בכדורים, אלא במקום הכדורים השתמשו בפסוקי תנ"ך. ויש שהביאו את הסגנון הזה לירי "שלמות נפלאה" זו, שאהדו מליצה במליצה, נעצו תחלת מליצה אחת בסוף מליצה שקדמה לה. גבבו דברים שלא לצורך. אלא מכיון שהביאו מליצה כדומה לה או נמצאה במקרה סמוכה לה, שוב הביאו גם את השניה. כשממש במליצה ביבולית אחת הרזו כה את כל המליצות הדומות לה על-פי סימנים היצוניים או פנימיים, כאלו חשבו לקשר את כל הקונקורדנציה יהודי. גם בסגנון התלמודי נהגו בן. וזה היה לא רק הסר-מעט, אלא גם קשה להבין.

הסגנון התלמודי נדחה לרוב מספרותנו בימי דור המסופים, אבל במקומו בא הסגנון המליצי הביבולי. בימים הראשונים הייתי קובל על סופרי התקופה ההיא, כי הם אשמים בדבר והם זכו אותנו בסגנון הביבולי המליצי. אבל מצאתי, כי באמת רוב סופרי הדור ההוא כתבו עברית צחה ונקיה. מנדלזון כתב בסגנון מדעי פשוט ונוח. יצחק איכל נסה לכרוא סגנון חדש משוכח ומדויק. גם יהודה ליב בן-זאב עשה כן. הסגנון העברי נתקלקל אהרי-כן על-ידי "מליצי" גליציה, ועליהם הגדיל קלמן שולמאן, שאמנם אין אני בופר בחשיבותו בל-עיקר, אבל סגנונו "הסהור" היה קלקול הלשון. ובפרט כאשר נסה לכתוב היסטוריה כללית בסגנון של גבוב-דברים. גם סגנונו של פרץ סמולנסקי, שאמנם לא היה קשה ומעוקם כל כך, גרם הרבה לקלקול הטעם בספרותנו, בסגנון זה אין גון מקורי ומבעי, הכל הוא לשון המקרא. סמולנסקי היה מתפאר תמיד, כי מעולם לא היה קשה ומעוקם כל בלשונו הביבולית, מי שמוצא די פסוקו בגון אחד לכל הציורים, מי שאיננו מעלה אלא שרטוט אחד יסכים לזה. אין זה סגנון מתאים להחיים. אלא למקס-ספרים. זהו סגנון נאה לכתבי-מצבות. בסגנונו של מאפו אין אנו מרגישים הסרזן זה, כי בספוריו מתקופת התנ"ך יפות המליצות הביבוליות, שלפעמים הן מלבבות אותנו כיפין ובחנן ובספור "עית צבוע" כבר בחר בסגנון מעורב, ביבולי ותלמודי כאחד. אבל בכלל לא התקדם הסגנון העברי בימי הדור האחרון הסמוך לדורנו זה. (סוף יבוא).

כותי ונכרי.

יסלח לי הסופר הנכבד מר מיזיש אם ארשה לי להעיר, שכמרומה הקירתו האחרונה (המצפה גליון ל"ו החמיאה קצת את המטרה. לפי ידיעתי הפשוטה אין פה לכאורה כל תמורת הוראה של המלה "כותי". החזיון, שהשם כותי מוכא פעמים רבות בתלמוד כמובן "גוי" אינו מוזר בלל ואין צורך לבאורו לא לפילולוגיה ולא לצלילה כמים ארירים של האגרות העתיקות. כי יסודו פשוט בהשתדלות המרפסים להטעות את הצנזורה, שתהשוב שהעסק פה לא בנכרים סתם, אלא בכותים, שהידיו להם לישראל הרבה דין ודברים עמה ושאינן לעמי אירפה. כמובן, לריב את את ריבם.

והעד הנאמן, שהדבר כן הוא, הוא בזה, שכאמט לא נמצא שני רפסים שונים בענין זה ובמקום שהאחד הרפים כותי הרפים השני "עכוים" והשלישי "כנעני" (עי' ב"ק ל"ז ע"ב, ול"ה, ע"ב, שבמקום הראשון נמצא "כנעני" ובשני "כותי" וכדומה) וכן נמצא בתלמוד גם השם "עמלקי", לנכרי סתם (עי' ב"מ ק"א ע"ב רעך ולא עמלק), וכן כבר מצאתי איזו פעמים גם את השם, "מצרי" לנכרי סתם, אך נשבה ממנו המקום מפני שלא ציינתיו. מכל זה נראה, ישאפו המרפסים להרפים במקום השם "נכרי" שם שלא היה להצנזור מה לערער עליו ולכן בחרו בישמות כותי מצרי כנעני ועמלקי, שהם ישמות של עמים, שאיש לא יאשים את בעלי התלמוד על שנתאם אותם ועל הקסם עליהם הקים מיוחדים, כי הלא הם שונאי המורשת שלנו ואי אפשר לנו לזכרם למובה. השם "כותי" לא שמש אפא מעולם לשם של "סתם גוי" ותר מרישמות "מצרי" ועמלקי" אף כי הוא נפרץ מהם יותר ברפוסים, מפני שגם הרניים בתלמוד על אדותיו באמת מרובים גם הם ולכן יכלו המרפסים להשתמש בו ולכלי להשושו, פן יעוררו חשד, בעוד ישהישמות "מצרי" ועמלקי" אינם ממלאים יפה את הצרך הזה. כי הכל יודעים, שהעמלקים לא היו נמצאים בתקופת-המישנה וגם המצרי לא היה חיונו נפרץ אז בארץ ישראל. א. ק.

בערל דאקס
מאורשים בח' אלול תרע
נדבורנה קאלויש

אנו מברכים במז"ט את ידידנו מר אייזיק גרינברג בנידולנה לבאו בכרית האירוסין עם מ' גלדה רטלר בסקול.

י. אבן-זהב ורעיתו — הורודנקה.

בידידות ובאהבה אברך במז"ט את רעי יקירי מר פנחס גאטמעהרער פה להתנותו. זאת הברכה אשר ברכך משה פאללמאן — מושינא.

חרינו מברכים את החברים: מר ליבוש וגשל להתנותו ואת מר משה שמילמן לארוסו במז"ט.

יוסף גולדשטיין, יעקב גולדשטיין, יעקב בק. לארוס ירדי הנכבד מר יואל פינק בליסקא אברכהו במז"ט.

זאב דוב אלטר מייער — סאנוק.

ברגשי אהבה אנו מברכים במז"ט את ידידנו מר נתן מאנדעל להתנותו.

אלטר וואלפגאנג ובני ביתו — אנטווערפען.

מעמקי לבי אברך במז"ט את ידידי מר יוסף בנדט הורוויין בקורטשינא לארוסו.

זלמן רינדער — איסמיטשקא.

הנני מברך את בן אחי מר פתחיה אבראהאם להתנותו עם מ' רחל קליין בסנדץ החדשה.

יוסף אבראהאם — קראקא.

ארשת שפתנו נביע במז"ט לידידנו מר מענדל שפינדלער ברודיק להתנותו עם מ' צביה יטוויצער בקרוקיניץ. מז"ט להוריהם.

אלטער פריזעל, פינחס מרואגאט — רודקי.

מלב ונפש אנו מברכים במז"ט את רענו המושלם מר חיים משה ווירטה לארוסו עם מ' היה רעמטיג.

לעווין עט רעמטיג — קרוקינצוה.

ברגשי אהבה וגיל הנני מברך את רעי מר שמעון פענגער לארוסו עם מ' פריידה מניישטאדט.

יהושע שאף — ליסקא.

בלב מלא רגשי ירדות נברך את רענו הכר לדעה מר שלום פלוימענהאט להתנותו את מ' הנה איילע.

צבי דימאנד הצעיר, חיים פריהמאן — סטריזוב.

אביע במ"ט לידידי החביב המושלם מר חיים שלום פלוימענדאפט בסטריזוב להתנותו.

מז"ט להוריו.

זאלקע שילכער — קראקא.

מעמק לבי אשא ברכתי להברי וירדי מר חיים שלום פלומנהאט בסטריזוב להתנותו.

משה פיינגאלד.

בגיל וחרוה אביע במז"ט לידידי מר משה צבי הערלינג לארוסו עם בת הגביר מו"ה דוב זאהל באוסציע זעלאנא.

חיים סמאטריטש — סוטשאווא.

תול כמל אמרתי לידידי מר משה הירטה להתנותו עם מ' מלכה ערדמאן. מז"ט להוריהם.

חיים ערדמאן — מורקא.

תול כמל ברכתי לרעי אחובי מר יוסף יאזעסטהאל להתנותו עם בת הג' מו"ה מענדל וויינבערגער בביעמיש.

ליבוש לייבלער — קראקא.

ברגשי כבוד ואהבה אברך במז"ט את מר אלימלך הענדלער בבארטפעלד להתנותו עם ש"צ מ' רבקה טוביאם פה. מז"ט להוריהם. ליב טוביאם אושפיצין.

מתוך רגשי אהבה הנני מברך במז"ט את יר"ג והברי מנוער מר אברהם יהודה שמילל טמימברק להתנותו עם מ' לאה שרייבער ברוזוואדוב.

פיבל פרידמן — וואיטאווא.

מעמקי לבנו נברך במז"ט וכוח"ט את ב"ד מר צבי ווייסבורג ביאמנע לארוסו עם מ' יובכד זיידמאן ביעויערזאני. מז"ט וכוח"ט להוריו.

האחים אהרן וחיים פראסט — אבולוטוב.

מפנימות לבי אגיש במז"ט לרעי מר יצחק באאר לארוסו עם מ' שיינדל זיערער בלכוב.

צבי דאם — קומרנא.

מעמקי לבי אברך במז"ט את רעי יקירי מר יצחק באאר בקומרנא לארוסו.

פסה לוסטהויז — קומרנא.

מעמקי לבני אברך באהבה במז"ט את אחי היקר מר יצחק באאר ואת בלתו מ' שיינדל זיערער בלכוב לארוסו.

פייזעל יהושע שליכטער ורעיתו — קומרנא.

לבל מכיר"נו ומיודעינו שכברכנו להתנותנו הננו מביעים את תודתנו הנובעת מקרב לב.

פינחס וגשל ורעיתו — דוקלא.

חרינו מברכים מעומק לבנו במז"ט את אחינו היקר אברהם גוטטער לארוסו עם נכמישי סימאן מריטאנוב.

האחים יצחק ושלמה גוטטער.

אנו מתכבדים בזה לברך במז"ט את ידידנו מר משה שמילמאן ביאסלא ואת ארוסתו מ' שרה שניידער בבאכניא.

דוב מהאלער, משה קרישער, אברהם מהאלער — יסלא מעמק לבי אברך במז"ט את רעי המושלם מר ישמאל דאנציגער פה להתנותו עם מ' שרה בראווא רוסקא. מז"ט לכל המשפחה. צבי בינדער, קריסטיאפאל.

כבוד מורי ורבותי, אחי ורעי, שארי וקרובי אוהבי ומיודעי, איש איש לפי מהללו ושכחו הראוי. לו, כבוד ה' ערכים יורה! אחרי אשר לא מוב עלי המעשה, שנעשה למנהג קבוע, הרפסת ושליחת הברססים מאיש לרעהו בברכת השנים, שבהם יוצאים גם על ידי שליח, אף שאינו יודע למי מברכין, ותהי ברכתם מצות אנשים מלומדה בלי מחשבה וכוונה. — ומי יודע אם עריכת הברססים האלה בכתב אשורית וזכרון ישמות אינו היו בכלל אמרם זיל כותבי ברכות כשורפי תורה וככן אף כי הלילה לי לדון על הכלל וישראל קדושים ובני נביאים הם — הנני בזה רק כמרכיב בעדי ואצטרך ברנתנצלות שאמצא בו די להפקיע את עצמי משעבוד המנהג החדש, שעומד להשתקע בזכות אזרה הלזה. — ובלי נדר לא אוסיף לשלח ברססים העשויים ברפוס גם לאלה אשר ענותם תרבני לקדמני בברכות טוב באיפן האמור, ואתכם הסליחה — ומקרב ולב עמוק אברך אתכם בברכת נתיבה וחתימה טובה הכוללת כל הברכות לשנה טובה ומאושרה באושר הרוחני וההומרי בעתירת המוקירכם ומכבדכם יצחק יעקב תאומים — פרמישלא.

תודה וברכה.

הננו מביעים תודה וברכה לה"ד משה ווייס מאשפיצין (ליד היכנוב), שהביא אור חדש בחיינו. הוא השקית את המלחמה הביתית, שהיתה בינינו ובין אבותינו, שרדפנו ומררנונו. והוא בדרשותיו היפות ממאמרי התלמוד והמדרש העביר כעם וחמת אבותינו ישככה ושלום ושלוח לקחו מקומה. עד כה לא שמענו מאומה במקומנו ע"ד הציונות והדרשן מר משה ווייס השמיענו תפארתה בדרשה נלהבה, שלקחה לכות הורינו ולא יוסיפו לענותנו ככראשונה. הננו מברכים אותו בשנה טובה ובכוח"ט.

מכבדיו ומוקיריו בן ציון לעווה, אברהם יעקב גרשטנר, ח' גרשטנר, " בוכנק ק' בוכנק, מ' בוכנק.

לקוראים עבריים!

יצא לאור:

לקורות הקראים בגליציה

מאת ראובן פאהן.

בז נמצא חומר חשוב ומלכב ע"ד ישוב הקראי בגליציה. קורותיו ורשימת "חבטיו" ותולדותיהם. המחיר 40 הלך במרקאות. בז נמצא עוד מספר מצומצם של המסר "מהי הקראים" מאת הסופר הנ"ל מחירו K1.20—

לקונה שניהם בחד רק K 1.10 להשיג מאת:

Mendel Akselrad in Halicz (Galizien)

זה עתה יצא לאור

ספר מקור הברכות

התפלות, הקריאות וכל הלקי הסדור למיניהם ולתולדותיהם מראשית יסודתם עד אחרית תוצאותיהם

..... מאת זאב יעבין

מקחו 4 קראנען עם פורטו. בהקדם משלוח הכסף.

W. JAWITZ, BERLIN N. 24.

Prawdziwe Schichta Mydło

z marką „Jeleń“

prasowane jest tak:

Główna fabryka Jerzy Schicht T. A. firmy

znajduje się w Aussig, w Czechach.

Fabryki filialne istnieją w Wiedniu, w Mor. Ostrawie i w Ringelshain w Czechach.

Jest to wyłącznie austriackie przedsiębiorstwa, pracujące wyłącznie austriackim kapitałem i w całości kierowane przez Austriacy.

כה דהתרא עדיף!

כל החפץ לגלה הזקן בהתר ולא באסור יקנה ממני את אבק-הגלוח החדש

EXCELLENT

כשמו כן הוא, טוב ויפה וריחו נעים ומעיל לגלוח הזקן ברגעים אחרים עצהווי"ט. הירא דבר ה' יוצא בזה ידי חובת המקום וי"ח הבריות. מחיר תבה אחת כתר וחצי. שתי תבות ישני כתר וחצי. ע"י נאכנאחמע לא ישולח. בתיבותי עתה.

MOSES KATZ

JERUSALEM, Palästina, Poste restante

לפנים היה מושבי בלנדון.

אונגארישעס אבסט.

ישאנע זיסע מאפעל-טרויבען א 48 העלער פרי ק"ג. פפלויסען 25 הי ק"ג. ישאנע געוואהלמע אפריקאזען א 32 העללע, וענדעט געגען נאכנאחמע

Klein Mór Solt Vadkert (Ungarn). גראספערוואנד אויך 5 קילא פאסטקארבע.

הסתדרות אמנה.

(KREDIT-UNION)

סניף הרש בקראקא רחוב גראדזקא 32

המשרה פתוח בכל יום משעה 9 עד 1 לפני הצהרים וכן 3 עד 6 אחר-צ. בשבת וימים סגור.

תכלית מוסד הבנק הזה ישל אנודת-שותפים גדולה היא להרים המצב הכלכלי של יהודי גליציה במתן הלוואות כזול, תמיכת כל התאמצות להסתדרה המתגלה באיזה מקצוע כלכלי, וביחוד ביסוד מחסוני תעשייה ואנודות כלכלה מכל המינים ועזרה בדרך בנקים מרכזים במפעלי עסקים של סוחרים ובעלי סלאכה יהודים.

הננו מזמינים את אחינו בכל מקום ישחמ, לקנות מניותינו בנות 25 כתרים.

וההפקיד אצלנו פקדונות כסף

נגד 4 אחוזים ממאה עסקא.

הנהגת הקרדיט-אוניון.

אתרוגים.

כמו שנה שנה כן גם שנה זו הנני עומד הכן לשרת כל הקונים אשר יפנו אלי ע"ד אתרוגים לולבים והדסים וכן אתרוגי ארץ ישראל נגד פראוויזיאן קטן על צד היותר טוב, וישבעו רצון הן מטוב הסחורה והן מהמקדום. ואל יטעוכם הפרייזיליסמען מסוחרים ידועים במריעסט הידועים כבר על פני תבל בנכליהם ופרישים רשתי הפרייזיליסמען באותיות גדולות ומהירות לתפוס בהם התמימים הכושפים בהם.

על ישרתי ואמונתי יעידו ויגידו הקונים העומדים עמי בכרית מסחר זה שלשים שנה.

כתובתי MARCUS SILBERSTEIN TRIEST או SALOMON SILBERSTEIN Obsthandlung Krakau.

הד הזמן

עתון יומי ספרותי, מדיני ואיפורמאציני בתוספת ירחון גדול "ביבליותיקה של הד הזמן". תנאי החתימה עם המשלוח:

על העתון "הד הזמן" בכרך בלי, הביבליותיקה" בהרל: (גיפ בשבוע) לשנה 10 רובל. (במשלוח יומי) 13 רובל לשנה. עם הביבליותיקה" בהרל: (גיפ בשבוע) רובל 12.60 לשנה, (במשלוח יומי) 15.60 לשנה, ולפי ערך זה הסחורים לחצי שנה, לרבע שנה ולהרש אחר.

פרס לחותמי "הד הזמן" ספר "ערוך השלם"

ליקסיקון רב הכמות ורב האיכות ואנציקלופדיה רבה לספרות התלמוד והמדרש, שיש בו גם באורים להרכבה מאמרי חז"ל בתלמוד ומדרשים. מכיל בערך 450 גליונות 3.600 צד כפול 7.200 עמוד. מאת רבי חנוך יהודה (אלכסנדר) קאהוט.

ספר "ערוך השלם" של הרב קאהוט ז"ל, בשעת יציאתו הראשונה עלת מחירו בערך 40-45 רובל, והאידיא נסכר כולו והוא יקר המציאות ממש, על כן עלת מחירו עכשיו לכך 60-70 רובל. הוצאת "הד הזמן" מדפיסה את הספר, "ערוך השלם" עם כל הוספותיו, ברוי שים השמטות בפורמאט גדול ומפואר, בהידור מצויין ועל נייר משובח למאר בשנים עשר כרכים גדולים, כרך אחד כל רבע שנה החל מהרבע, אפריל— יוני שנת 1910 ונמר בהרבע, "אנאד— מארטי שנת 1911.

הכרך הראשון של "הערוך השלם" כבר יצא ונשלח לחתומיו, ועוד ישני כרכים יוצאים לאור ע"י "הד הזמן" במשך שנת 1910, בסוף אלול ותשרי.

כל כרך בודד של "ערוך השלם" הוצאת "הד הזמן", מכיל לא פחות מן 36 גליונות בפורמאט גדול של קאאדמה 288 צד 576 עמוד.

המהיר עם המשלוח ישל כל כרך בודד לחותמי "הד הזמן" בחוץ לרוסיה: רק 1.80 רובל. האדרס: „HEED-HASMAN“. WILNA (Rusl.)

יצא לראשית השנה לוח ספרותי לילדים ולנערים לשנת תרע"א בשם:

ימי נעורינו

העורך:

המחיל:

צבי שרפשטין

אגודת המורים באוסטרדיה.

- 1) לוח שמושי; 2) השמשון—שיר—י. פיכמן; 3) הסלאכות—ספור—צ. שרפשטין;
- 4) בעריסה—שיר—ש. פינסקי; 5) באביב—שיר—י. הפטמן; 6) בן—ספור—מ. קליינטן;
- 7) הילד והפרח—שיר—י. פ.; 8) הגשם—שיר—מבשין; 9) המסצוא—הזיון—י. פרנהות;
- 10) סתות—שיר—ש. פינסקי; 11) שונאי ישראל—מעשיה—י. ב. לבנר; 12) האבד העברי—שיר—מ. הארטינר; 13) אהבה בן—ספור—ב. פראדקין; 14) ערביה—שיר—י. הפטמן;
- 15) החסד הראשון—ספור—ג. זיגלבוס; 16) יהודה גרוזובסקי—תולדותיו עם תמונתו—מ. פריינט;
- 17) סבתים אל אחי—צ. שרפשטין; 18) חלב עיר הטפשים—הלצות—הלסאי; 19) סבתי הספר וסחיי החלמדיים—קורספונדנציות.

הלוח נדפס בהדרגה מצוין וכלו מנוקד. השפה קלה ונוחה מאד. התכן מעניין. "ימי נעורינו" הוא הופעה מיוחדת במינה בספרות הילדים העברית והוא יהיה לקוראיו למקור עונג ושעשועים ותועלת לאומית, בהעירו בקרבם אהבה לאומה העברית, לשפה העברית ולכל קניני היהדות.

חובת החורים—להמציא את הקבץ לבניהם ובנותיהם, וחובת האגודות הציונות וכל חובכי החנוך העברי—להפיצו בקהל.

כל פרי ההכנסה מוקדש ליסוד הוצאת ספרי מקרא לילדים. מחיר הקבץ כתר אחד, בעד המשלוח עשרים הלך.—לפנות אל:

N. SIEGELBAUM, Schulleiter, DROHOBYCZ (Galizien).

כל הקונה מיזנו את הספר הסנציונלי רב הענין החדות ההגרות הנפלאות על דבר עשרת השבטים בעד ישני כתר יקבל עמו יחד ספר טוב וגדול כמוהו גם והפשי. בספר הזה זוכה רק מי שיקנה מעכשיו. שום יודע עברית ואוהב ספרים אל יזני יפסיד את שעת הכשר הזאת. — בזקופה (נאכנאחמע) אין בדאי לשלוח כי מחיר דוקיפה בבית הדואר 55 הלך.

ספר טוב חנם!

מפעל טרויבן

אללערפריינטע דעסערט סארטען זיסע.
 גראסעסערע, טעגליך פריש פאם שטאק
 5 הילא קאללי טראנען — 3 ביענענהאניג.
 פיינסטע קוואליטעט 5 קילא קר. 9.50
L. ALTNEU, Versecz 15, Ungarn.

האטעל ורעסטוראציען כשר
 לבע"ב יהודים של
שלום אהרן ראזענטאל
 בלבוב, רחוב רזעזניצקא 13
 טעלעפאן נו 1314

ספר נפלא
Cudowny Samouczek
Wunderbuch
 zum Selbst-Unterricht der deutsch. Sprache
 in zwei Sprachen (polnisch-deutsch)
 vorgetragen von
JOSEF SAS JAWORSKI
 Gymnasial-Oberlehrer
 und **MAJER LAUB**
 bekannten Pedagogen.
 Bis heute 2 Teile gedruckt zu je 32
 grosse Seiten.
Priels 50 Heller pr. 1 Teil
 auch Briefmarken werden angenommen.
 Bei Postsendungen 10 h. mehr.
 Zu bekommen bei Majer Laub, Krakau,
 Gazowa 8 u. bei J. S. Jaworski, Krakau,
 Straszewskiego 4. II.
 Hier habt Ihr Gelegenheit, auf eine unge-
 wöhnlich leichte Art die deutsche Sprache
 im besten Sinne des Wortes zu erlernen.

הרשה
 הכני ונתכד להודיע כי עזדתי
 את וכתתי הורחתי גם צשפת
 הורחתי יהודית הודו צרת.
 ונתתי יוכל כל אחד להשתמש
 בונכתתי הורחתי, גם חלה שחין להם
 קום ידיעה צלשכנזית וצטוחים הם
 כי יקגלו להם את השפה העברית
 צכל ונקטעוניה על נקלה צזונן קלר.
 עדים הם חלפי התלמידים
 שהשתגשו בונכתתי הורחתי ושצחו
 על ידם לנערתם צחפן אשר לא
 קוו. פרוכפקטו ופרטו חכם, זרגוב
 לו חשכנזי. (הסולה 25 הלר צעד
 הפרוכפקטו ונקבל את ספרי "תנוונות
 וטפוקיס" חנם חין כסר). וכתתי
 לדוגמא צשפת הורחתי זרגונית 1.20
 צשפת הורחתי חשכנזית (צחותיות
 עבריות) — K. 1.
S. WALKOWSKI, KRAKAU
 Postfach 119.

יצא לאור ההלק השביעי לספר
תולדות ישראל
 מתוקן ע"פ המקורות הראשונים ביד
זאב יעבין
 מראשית ימי האמוראים עד ימי תכלית
 רום קרן התורה בבבל ודלדולה בא"י משנת
 3953 עד שנת 4080 לימות עולם.
 מקחו K. 5.35 חוץ פורטו העולה לשלשים
 העללער. בהקדם משלוח הכסף.
 נמכר בבית המחבר
W. JAWITZ, BERLIN N. 24.

(Naftali Hof
 Wyd.: S. M. Laser
 Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser.
 Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie.
 Bozego Ciała 22.

Newyorker Germania

Lebensversicherungsgesellschaft.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686.228.—
 Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 176,528.370.—
 Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 30,748.986.—
 Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215.336.—
 Reserven v. früheren Jahren für Dividende 11,718.647.— " 13,934.003.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:
 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
 2) die Policen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reise um die ganze Erdkugel unterliegen keine besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizza frei verfügen, gemäss der in der Polizza ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien:
Sigmund Gleitzmann, Krakau
 Jasnagasse 5.
 Agenten unter günstigsten Bedingungen gesucht.

Erstes und Grösstes
Gramophonhaus
JOSEF WECHSLER
 Engros & Endetail
Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלע פארטריבער דער גראמאפאן אקציען - געוועלשאפט
 מיט מארקע "שרייבענדיגער ענגעל"
 גרעסטעס לאגער פאלישער, דייטשער, העברעאישער אונד
 יודישער פלאטען מיט מארקע "ענגעל".
 20.000 פלאטען ערסגורעסטער קינסטלער
 שטעטס אס לאגער-
 רעפארטורסוילע אונד ווערקשטעטע אס ארבע בעסטע אומטויש-
 בעדינגונגען. — פרייזאטאליאנען גראמאפאן אונד פראנקא.
 לעמבערג, טעלעפאן II 2033
 קראקא, טעלעפאן 461

פרו עין הדר. אתרוני ארץ ישראל מגני ישראל!

אנחנו קבלנו על עצמנו להמציא לאחינו את האפשרות לקיים מצות אתרוני
 רק באתרוני א"י ומגני ישראל, המיימים כל המצות התלויות בארץ, וכל אוהב
 עמו ודת ישראל באמת ובלב תמים לא יהיו לקנות ממזרי היונים מדי שונאינו
 מקדם, אשר ידם מלוכלכה בדם ישראל ואשר ירדפו את אחינו עד היום הזה.
 כמה דיו נישפך וכמה קולמסים נשברו מגאונו רבנינו וחכמינו, אשר הורו לנו,
 כי ממזרי יון אסורים לנו מדאורייתא, ועוד ישנם יהודים ורוקא מן החרדים, המודים
 להביא ממזרים בקהל ד' ומחטיאים את הרבים. עזונו נא החרדים לדרב ד' ולכבוד
 ישראל וארצנו להרגיל את עצמנו באתרוני מומרת ארצנו, המחירים נשארנו כמו
 של האגודה "פרי עין הדר" ביפו, לסוחרים, אשר יקנו עשרים אתרוני נותר להם
 25% ראכאט, ואלה אשר יקנו ארבעים אתרוני נותר להם 35% ראכאט. אופן
 המכירה רק ע"פ אנאכע ונאכנאהמע.
 הרוצים לקבל האתרוני ישראל ישלחו לנו הזמנותיהם עד ר"ח אלול,
 ולאחרא אשר ימינו עד ר"ח נובל לשלוח מטריעסם, ומן ר"ח עד יו"כ נשלח מלכוב.

בשנה הזאת ישנם לנו ינות א"י משוכחים. הינות והקאניאק
 נבחנו מרופאים גדולים וקנו להם שם עולם, גם שמן זית זך מא"י
 יפה לרפואה, וכן בורית מהעתיד" בחיפה ועוד כלי חמד מעצי זית.
 סוכנים נבקש בכל עיר ועיר, אשר יראו ברכה בעמלם.
PALASTINA
Handels-Gesellschaft TIEGER & COMP.
 Lemberg, Żółkiewska 129.

M. Gutwirth, Bochnia
 liefert Knochenmehl und
 Thomasmehl in jeder
 Gehaltslage zu sehr billigen
 Preisen.

הכירה היחידה ביהודה
 של
מפרים עבריים ויהודיים
 הוא בבית-מסוד המפרים של:
L. FORTGANG, Krakau
 דקטוריים 2-4 מספרות התביית
 ושלחו בקי 20 הלר במרפאות
 לקומים הנם.

Buchführung
 Korrespondenz
 Schönschrift
 Kaufm. Rechnen
 Kontor-Praxis
 erlernen Sie
 brieflich vom
 Verlangen Sie
gratis
F. Simon.
 Berlin W. 62. 13

Kronen 5000 Verdienst

zahle dem Jenigen, der nachweist, dass meine
 Wunder-Kollektion
300 Stück für nur Kron. 5.90
 nicht ein Gelegenheitskauf ist u. z.

1 echt schweizer Syst. Roskopf-Pat. Remont-Taschen-Uhr genau gehend und pünktl. regul. mit schriftlich 3-jähriger Fabriksgarantie, 1 amerik. Gold-double Panzerkette, 2 amerik. Golddouble Fingerringen (für Herr u. Dame) 1 engl. vergoldetes Garnitur bestehend aus Manschetten, Kragen u. Brustknöpfe, 1 amerik. Taschenmesser
 1 eleg. Seidenkravatte Farbe u. Muster laut Wunsch, neuest. Fason, 1 pracht. Kravattennadel mit Simili-Brillant, 1 reiz. Damenbroche letzte Neuheit, 1 nützl. Reise-Toilet-Garnitur, 1 eleg. echt Lederpote monai 1 Par amerik. Boutons mit imit. Edelsteine, 1 Salon-Album schönsten Ansichten der Welt, 1 prachtv. Hals-oder Haar-Cuffler von echt Orientalischen P erlen 5 Indische Wahrsager Teufel zerstreut jede Gesellschaft u. noch 250 Stück div. Gegenstände in jedem Hause nützl. u. unentbehr. sind, Gratis—Alles zusammen mit der eleg. System Roskopf-Pat. Taschenuhr welche allein dss ooppelte werth ist, kostet nur Kron. 5.90 — Zu beziehen per Nachnahme durch
S. Urbach's Weltversandhaus
 Krakau, Nr. 15
 N. B. Bei Abnahme von 2 Packete wird 1 engl. Rasiermesser oder 6 Stück Taschentücher gratis beige-packt—Für Nichtpassendes Geld sofort retour.

שוין ערשינען גרשם באדערס
יודישער פאלקסקאלענדער
 ועכצעהנטער יאהרונאג
 טיט פאָלגענדען אינהאלט:
 אינפארמאטיווער טייל:
 א) לוח לשנת תרע"א. ב) מנהגים מכל השנה.
 ג) שטעמפעליטאריס. ד) פאָסט. ה) טעלעגראפ.
 ו) יודישע אדוואקאטען אין גאליציען. ז) יודישע
 ערצטע אין גאליציען.

ליטעראטור און לעבען:
 א) גרשם באדער: מענשען און לעבען (טיפען
 און געשטאלטען). ב) דר. היים זושטלאווסקי:
 געטער און רעליגיאנען. ג) מאקס נאָדווי: הערצל
 און זיין בעדייטונג (מיט 2 בילדער) ד) יהואש:
 די קעניגין פון שבא (געדיכט). ה) ראובן פאהן:
 אויף פרעמדער ערד (א קאראימיש מעשהליע).
 ו) ג. ב. ביליו (א בלעטל זכרונות). ז) מאיר
 הארטנינער: עממא (געדיכטע). ח) משה פערדנאהף:
 ליעבע (צוויי סקיצען) ט) צבי שפיצער: די
 רעפארם פון אונזער ביהנע. י) רוד קלינגהאפער:
 דאָס אלטע הויז. יא) יעקב מעסטעל: אין דער
 פרעמד, אין יאָך, פעלדאזם, (געדיכטע). יב)
 י. וויינלעך: דר. היינריך גאבעל (כאראקטעריסטיק)
 יג) יעקב ליפשיטץ: צווישען נאכט און טאָג.
 יד) ג. ב. פון ליטעראטור און לעבען.
פרייז 70 העלער.
 ברעפמארקען פון אלע לענדער ווערען אָנגענומען.
 אדרעסע:
GUSTAV BADER, LEMBERG
 Pełtewna 13.

הגימנאזיום הריאלי היהודי
 כסטאָראָזיענטיק
 לבית-הספר התכוני הזה יש כל זכות
 ויפוי-כה של כהים התיכונים של הממשלה
 בכל עניני חול. החנוך העברי רחב ועמוק
 ככל מקצועות התורה: תנ"ך עם רש"י,
 גמרא עם תוס', שלחן-ערוך, תולדות היהודים
 וכתב ולשון עברית. בשבתות וי"ט סגור
 ביה"ס. מנהל למודי הקדש הוא הה"ג
 מו"ה משה רוד גראס, לפנים רב בלוצערן
 גיסו של מיסד ביה"ס הרה"ג דר. יונג
 באונג. בראד. כחדש מאי נפתחה מחלפת
 ההכנסה לנסיון הכניסה, בלי נסיון הכניסה
 לא יקובל תלמיד לכן נחוץ להיות מן
 המקדמים.
Verwaltung des jüd. Privat-Realgymnasiums
 Storozynetz (Bukowina).